

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Bacheloroppgave 2022 15 stp
Fakultet for landskap og samfunn

Tilrettelegging for mer variert bruk i uteområdet til en sentrumsskole – en casestudie av Lakkegata skole

Fatima Sharifi
Landskapsingeniør

Forord

Denne bacheloroppgaven markerer min avslutning i landskapsingeniørstudiet ved fakultet for landskap og samfunn, ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Inspirasjon for denne oppgaven har jeg fått gjennom studiet, hvor jeg ønsker å rette søkelys mot sentrumsskoler som sliter både med innhold og en mindre arealstørrelse, og som samtidig har utfordringer med å utvide skolegården. Arbeidet med denne oppgaven har vært utfordrende, interessant, inspirerende og kunnskapsrikt.

Med dette vil jeg takke alle som har hjulpet meg underveis med denne oppgaven. Først og fremst vil jeg takke min veileder Katinka Horgen Evensen som har gitt gode innspill og guidet meg gjennom oppgaveskrivingen. Jeg retter også en takk til professor Anne-Karine Halvorsen Thoren for hjelpen med utvikling av tema og problemstilling.

Videre vil jeg takke ansatte ved Lakkegata skole, men spesielt rektor som har gitt meg tiltalelse til å bruke skolen som case og for innsending av dokumentasjon. Jeg takker også lærere som har stilt opp på mini-intervjuene og som har vist stort engasjement rundt bacheloroppgaven min. Jeg retter også en stor takk til Haug Landskap for kunnskapsformidling om utvidelse av skolegården, samt innsending av dokumentasjon. Sist, men ikke minst, vil jeg takke familie, venner og medstudenter for korrekturlesing og oppmuntring.

Oslo, mai 2022

Fatima Sharifi

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven handler om tilrettelegging for variert bruk i sentrumsskoler, og caseområdet mitt er Lakkegata skole i Oslo som i senere tid har gjennomgått utvidelse av uteareal og renovering. Det er spesielt viktig at sentrumsskoler har gode kvaliteter, innhold av elementer for alle aldersgrupper som er tilgjengelig for elever gjennom hele året. Dette er fordi fysiske aktiviteter er viktig for elevers motoriske utvikling, trivsel, læring, samt fysisk og psykisk helse. Videre kan det også forebygge mobbing, uro og uønskelig atferd blant elever. Med dette ble problemstillingen min som følger: «Hvordan kan det tilrettelegges for mer variert bruk i uteområdet til en sentrumsskole?». For å belyse dette, utarbeidet jeg to underproblemstillinger: 1) «Hvorfor er det viktig at skolegården blir tilrettelagt for mer variert bruk?» og «Hvilke faktorer kan bidra til mer variert bruk i uteområdet av en sentrumsskole?».

For å svare på problemstillingen har jeg brukte tre ulike metoder; observasjon av bruk, mini-intervju av lærere og ekspertvurdering av innholdet ved Lakkegata skole. Til mini-intervjuet og observasjonen brukte jeg et kartutsnitt til å finne ut av hvilke deler av skolegården som ble minst og mest brukt. For å kartlegge om skolen oppfyller minimumskravet for innhold av elementer i skolegård, ble det gjort ekspertvurdering av Lakkegata skole. Resultatene fra mini-intervjuene viste at Lakkegata skole ikke har variert bruk om vinterhalvåret. Årsaken var fordi skolens uteareal var flatt og at dette ikke ga elevene muligheten til å drive med vinteraktiviteter. I tillegg forårsaker isen under elementer og ballbingen at elever ikke kan drive med variert bruk i disse områdene.

Basert på funnene fra resultatdelen og min vurdering opp mot relevant teori, kan det sies at det ikke er variert bruk på Lakkegata skole – men at det kan tilrettelegges for det. Dette kan gjøres ved at skolen får variasjon av terreng og naturelementer, samt gjør eksisterende lekeutstyr som for eksempel ballbingen tilgjengelig for elever slik at de kan bruke det om vinteren. Videre kan også innhold av flere husker, trampoliner, levegg, og muligheter for ballspill, volleyball eller badminton i skolegården bidra til mer variert bruk. Lakkegata skole har delt friminutt, og jeg tror dette har løst mye av problematikken med arealstørrelsen. Dette har ført til at elevene har større plass til å drive med de aktivitetene de trives med, og det har redusert både krangel og kø-ventingen for populære aktiviteter.

Abstract

This bachelor thesis is about facilitating varied use in city center schools, and my subject area is Lakkegata school in Oslo which lately has undergone expansion of outdoor spaces and renovation. It is especially important that city center schools have good qualities, and that content of elements for all age groups are available to students throughout the year. This is because physical activity is important for students' motor development, well-being, learning, as well as physical and mental health. Furthermore, it can also prevent bullying, unrest, and unwanted behaviour among students. With this, my thesis question is the following: «How can it be facilitated for more varied use in the outdoor area of a city center school?». In order to explore this, I have explored three related questions: 1) «Why is it important that the schoolyard is facilitated for more varied use?» and «What factors can contribute to more varied use of the outdoor area of a city center school?».

To answer this problem, I have used three different methods: observations of use, mini-interviews of teachers and expert assessment of the content at Lakkegata school. For the mini-interviews and the observations, I used a map section to find out which parts of the schoolyard were the least and the most used. In order to determine whether the school meets the minimum requirement for the content of elements in the schoolyard, an expert assessment was made of Lakkegata school. The results from the mini-interview showed that Lakkegata school has not varied use during the winter. The reason was because the school's outdoor area was flat and did not give students the opportunity to engage in winter activities. In addition, the ice under the elements and the Multi-Use Games Area makes the students unable to engage in varied use in these areas.

Based on the findings from the results section and my assessment against course material available in the field, it can be said that there is no varied use at Lakkegata school - but it can be facilitated. By giving the school variety in terrain and natural elements and making existing play equipment such as Multi-Use Games Area available to the students so that they can use it in the winter. Furthermore, the content of several swings, trampolines, opportunities for ball games, volleyball or badminton in the schoolyard can also contribute to more varied use. Lakkegata school has shared leisure time, and I think this has solved much of the problem with the area size. This is because it has led to the students having more space to engage in the activities they enjoy, reduced arguing and queuing for popular activities.

Nøkkelord/begreper

Variert bruk, fysisk aktivitet, skolegård, fysisk helse, psykisk helse, trivsel, læring, barneskole, skolens uteområde, skolens uteareal, sentrumsskole, tilrettelegging

Key words

Varied use, physical activity, schoolyard, physical health, mental health, well-being, learning, primary school, school grounds, city center school, facilitation

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	6
1.1 Problemstilling	7
1.2 Oppgavens struktur	7
2. BAKGRUNN	8
2.1 Hvorfor er det viktig at skolegården blir tilrettelagt for mer variert bruk?	8
2.1.1 Definisjon av variert bruk.....	8
2.1.2 Aktivitetstrappa – utforming for ulike aldergrupper	9
2.1.3 Betydning av variert bruk for fysisk og psykisk helse	10
2.2 Miljøpsykologisk tilnærming til utforming av skolemiljøer	12
2.2.1 Teorien om affordances	13
2.2.2 Sammenheng mellom utforming av skolens uteareal og mobbing.....	13
2.3 Hvilke faktorer kan bidra til mer variert bruk i en sentrumsskole	14
2.3.1 Anbefalinger vedrørende arealstørrelsen.....	14
2.3.2 Anbefalinger vedrørende innhold.....	14
2.3.3 Dagens situasjon i skolegårder i Norge	15
3. METODE	18
3.1 Beskrivelse av case.....	18
3.2 Valg av metode.....	20
3.2.1 Kvalitative foran kvantitative data	20
3.2.2 Metodetriangulering	20
3.3 Observasjon av bruk.....	21
3.4 Mini-intervju av lærere om bruken av Lakkegata skole	22
3.5 Ekspertvurdering av skolegården	23
3.6 Kvalitetssikring og etikk	24
4. RESULTATER	25
4.1 Sonebeskrivelse av Lakkegata skole	25
4.2 Observasjoner av bruk.....	27
4.3 Mini-intervju av lærere om bruken av Lakkegata skole	29
4.4 Ekspertvurdering av skolegården	31
5. DISKUSJON	34
6. KONKLUSJON	41
7. LITTERATURLISTE	42
BILDELISTE	45
8. VEDLEGG	46

1. INNLEDNING

I grøntanleggsbransjen har det i siste årene vært fokus på bruken av skolegårder, her spesielt på arealstørrelsen og på innholdet i skolegårdene. Årsaken er at det settes av mindre utearealer ved skolebygging. Mange sentrumsskoler kan derfor ha mindre utearealer og mange inneholder grønne elementer i liten grad. I de fleste sentrumsskolene er det også utfordrende å utvide skolens uteareal på grunn av bebyggelsen rundt. Det er synd, fordi det er nemlig viktig at skolegården er flerfunksjonell og at den inneholder et utvalg av aktiviteter. Dette fordi at barn befinner seg i en særlig viktig utviklingsfase, og skolegården er en viktig arena hvor elevene kan drive med variert bruk som bidrar positivt for deres læring, helse og trivsel.

Derfor ønsker jeg med denne oppgaven å se på hvordan det kan tilrettelegges for mer variert bruk i en sentrumsskole – mer spesifikt skal jeg bruke Lakkegata skole i Oslo som case. Lakkegata skole er en typisk sentrumsskole som har utfordringer knyttet til arealstørrelsen og den har lenge vært i søkelys. Jeg har selv gått på denne skolen da jeg var i grunnskolealder. Jeg husker selv at det på den tiden var et meget begrenset utvalg av aktiviteter å foreta seg. Lekeplassen var et populært område, med dette var ikke tilgjengelig for alle i friminuttene. Etter skoledagen var den tiden jeg kunne utfolde meg på lekeområdet. I senere tid har utearealet og deler av skolegården blitt utvidet og oppgradert, blant annet på grunn av foreldrenes engasjement for dette.

Med denne oppgraderingen ønsker jeg altså å se om det nå har blitt mer variert bruk på skolen. Deretter skal jeg gå inn på eventuelle tilrettelegninger som kan gjøres for å få til variert bruk, samt komme med forslag til tiltak for hvordan det kan gjøres. For landskapsingeniører skal nemlig kunne kombinere sine kunnskaper om det tekniske, om naturen og om mennesker for å utvikle uterom, slik som eksempelvis en skolegård. Vi skal kunne bidra til at det settes av mer uteareal for elever, samt at dette får et fint estetisk uttrykk ved å ha variasjon av leke- og naturelementer med eksempelvis helninger. Det bør altså kunne utvikles et flerfunksjonelt byrom som har god kvalitet og som byr på variert bruk som er tilgjengelig for alle aldersgrupper.

Formålet med denne bacheloroppgaven er å videreformidle kunnskap slik at det settes søkelys på sentrumsskolers utfordringer vedrørende uteområder. I tillegg ønsker jeg at

oppgaven kan bestå med hjelp for andre skoler som har gjennomgått eller som skal gjennomgå renovering og oppdragering.

1.1 Problemstilling

Med utgangspunkt i det overnevnte, har jeg formulert en hovedproblemstilling som jeg mener vil belyse det jeg ønsker å undersøke:

«Hvordan kan det tilrettelegges for mer variert bruk i uteområdet til en sentrumsskole?»

For å svare på hovedproblemstillingen har jeg utarbeidet to underproblemstillinger:

- «Hvorfor er det viktig at skolegården blir tilrettelagt for mer variert bruk?»
- «Hvilke faktorer kan bidra til mer variert bruk i uteområdet av en sentrumsskole?»

Dette er et stort tema og det er nødvendig med avgrensninger. For at oppgaven ikke skal bli for omfattende, så skal bruken av skolegården i friminuttene vektlegges. Bruken av skolegården som nærmiljøanlegg er altså ikke fokusområde her.

1.2 Oppgavens struktur

Kapittel 2 tar for seg relevant litteratur for oppgaven. Her vil jeg prøve å besvare de to underproblemstillingene. Igjennom hele oppgaven er hovedkilden Kine Halvorsen Thoren med medarbeidere (2019) sin rapport “Uteområder i barnehager og skoler – hvordan sikre kvalitet i utformingen”. Dette er den nyeste rapporten som omhandler anbefaling av arealstørrelse og innhold. I denne rapporten ble det også funnet andre relevante kilder som jeg har sett nærmere på i kapitlet. For å kunne besvare hovedproblemstillingen, har jeg valgt å ta i bruk observasjon, mini-intervju og ekspertvurdering som metode. Jeg har snakket med lærere ved Lakkegata skole om hvordan skolegården blir brukt. Metoden blir presentert nærmere i kapittel 3. I kapittel 4 skal jeg vise til resultatene jeg har kommet frem til av undersøkelsene mine. Disse blir diskutert og drøftet opp mot teori i kapittel 5. I kapittel 6 gir jeg en konklusjon.

2. BAKGRUNN

I dette kapittelet skal vi se på relevant teori. Jeg vil beskrive hva variert bruk er, hvorfor dette er viktig for helsen og teorien om affordances. Videre blir det vist til hvordan situasjonen er rundt om i Norge med tanke på skolegårdene. I dette kapittelet vil jeg forsøke å besvare de to underproblemstillingene som jeg viste til i kapittel 1.1.

2.1 Hvorfor er det viktig at skolegården blir tilrettelagt for mer variert bruk?

Variert bruk har mange fordeler for barnas fysiske- og psykiske helse, men også for trivselen og læringen (Thoren, mfl. 2019). Det kan også føre til reduksjon av mobbing og utestenging blant elever, ettersom mange elever på den måten vil få andre ting å gjøre og tenke på. I denne delen av oppgaven skal vi se nærmere på dette.

2.1.1 Definisjon av variert bruk

Til å starte med er det viktig å definere og kategorisere variert bruk, slik at det blir enklere å forholde seg til de ulike kategoriene og aktivitetene. Variert bruk kan deles inn i kategorier som sosiale aktiviteter, ulike former for ballspill, rollespill, vinteraktiviteter og flere andre som er nevnt i tabellen under (bilde 1). Variert bruk kan også være at et element blir brukt på mange ulike måter. Formålet med en skatepark er å skate, men barn kan også finne på egenorganiserte aktiviteter der. Slike aktiviteter kan eksempelvis være å skli på områder som har helning, sykle, løpe eller være sosial. Thoren (2019) har utarbeidet en oversikt med en sjekkliste over hvilke elementer en skolegård minimum skal inneholde. Disse aktivitetene i tabellen under er tatt inn med utgangspunktet fra denne sjekklisen (Thoren, mfl. 2019).

Kategorier:	Aktiviteter:
Sosiale aktiviteter	Sittesteder med andre – sittegrupper, levegg og amfi. Trekke seg tilbake – sitte på trapper, sittemøbler eller alene.
Ballspill	Basketball, kanonball, fotball og slåball
Rollespill	Lek i sandkasse, hytte, vannlek
Klatre-elementer	Klatre i klatrevegger, klatre på klatrestativ og slynge på trær
Vinteraktiviteter	Ake, skilek, leke i snøen, skli på is
Friidrett	Hinderløype, løping, balanseløype
Element for å rulle	Sykling, skating
Lekeapparater	Huske, skli,

Frilek	Sang, gjemsel og bevegelseslek
Hopping	Hoppe tau, trampoline, paradis
Naturaktiviteter	Dyrking av grønnsaker, lek og utforskning i naturen

Bilde 1: Gjenskapt tabell med oversikt over ulike aktiviteter (Thoren, mfl. 2019, s. 58).

2.1.2 Aktivitetstrappa – utforming for ulike aldergrupper

Fjærtoft (2018) beskriver at det er sammenheng mellom fysisk aktivitet i voksen alder med graden av fysisk aktivitet i tidlig alder. Det må være bygget på funksjonelle motoriske ferdigheter og tilrettelegging med tilpasning til aldersgrupper og etter individuelle behov. Derfor er det utformet en veileder for daglig fysisk aktivitet i alderen 0-18 år som viser hvilke progresjon og ferdigheter barn bør ha i ulike aldersnivå (Fjærtoft, 2018). Siden oppgavens omfang er en barneskole så blir hovedfokuset barn i alderen 6-8 år og 9-12 år.

Bilde 2: Aktivitetstrappa 0-18 år. Progresjon og bevegelseskvalitet i ulike alderstrinn som leder fram til en livslang fysisk aktiv livsstil (Fjærtoft, 2019, s. 23).

I alderstrinnet 6-9 år utvikler barn oppgaveorienterte motoriske ferdigheter i ulike miljøer. Denne perioden kalles for «den lille puberteten» der barna vanligvis har gode ferdigheter i balanse, styrke og bevegelighet. Barnas miljø blir i denne fasen endret fordi de går fra barnehage til oppstart av barneskole. Det fysiske skolemiljøet i dette nivået må derfor tilby andre utfordringer enn det barna hadde tilgang til i barnehagen. Barna trenger større utfordringer i denne overgangen og derfor bør det tilrettelegges for nye type apparater, klatremuligheter, klaring på steiner, vegger og trær. Samtidig bør det også vektlegges naturinnslag og varierende terreng i skolegården (Thoren, mfl. 2019).

Barna ved alderstrinnet 10-12 år, derimot, har en mer rolig vekstperiode. De behersker bevegeligheter som å løpe, kaste, klatre og hoppe, og har altså i denne fasen utviklet de grunnleggende motoriske ferdighetene. Av den grunn er det nå enklere å utvikle teknikker i

andre aktiviteter og idretter. Likevel er det viktig med aktiviteter, spesielt bevegelser som balansetrening, utholdenhet, rotasjon og hurtighet. I denne fasen bør det vektlegges fysiske aktiviteter i moderat til høyt aktivitetsnivå, slik at barn opplever variasjon og utfordringer gjennom aktiviteter som: ski, hinderløype, trampoline, rullebrett, ballaktiviteter som fotball og lignende. I likhet med alderstrinnet 6-9 år blir det også spesifisert viktigheten av naturområder med variert terreng (Thoren, mfl. 2019).

Oppsummerende kan en si at barn utvikler ulike motoriske ferdigheter i aldersgruppen 6-9 år og 10-12 år. Dermed er det viktig at aktivitetene stimulerer og bidrar til at barn i alderstrinnet 6-9 år får oppleve aktiviteter som er vanskeligere enn det som var tilgjengelig i barnehagen. Selv om barna i alderen 10-12 år har en roligere fase, er det viktig at de får varierende terreng ifølge Thoren (2019).

2.1.3 Betydning av variert bruk for fysisk og psykisk helse

Skolegården er en viktig arena for både lek og sosialisering. Elever driver med variert bruk som vil si ulike former for fysisk aktivitet, frilek, ballspill og lignende. I dag er det mange barn som oppholder seg lengre i skolegården enn tidligere. Elever på grunnskolen oppholder seg omtrent 2000 timer i skolens uteareal i friminuttene (Thoren, mfl. 2019). I tillegg oppholder de seg også i skolens uteområde i forbindelse med SFO og andre egenorganiserte aktiviteter etter skoledagen.

Anbefalingen fra Helsedirektoratet tilsier at «barn og unge bør være i fysisk aktivitet minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være variert og intensitet både moderat og hard» (Helsedirektoratet, 2019). Videre kommer det frem at det bør tilrettelegges for fysiske aktiviteter med høy intensitet minst tre ganger i uken. Dette er for å begrense at barna sitter stille, samt er det ønskelig med gradvis økning av aktivitetsnivå (Helsedirektoratet, 2019). En undersøkelse viser at fedme blant jenter i fireårsalderen har økt til 14,4 % og 7,9% hos gutter i perioden 2003 - 2006 (Dvergsnes & Skeie, 2009). Dersom barn driver regelmessig med fysisk aktivitet, medfører dette god psykisk helse, læring, og motorisk utvikling (Helsedirektoratet, 2019). Dette kan redusere faren for alvorlig sykdommer i voksenlivet som fedme, hjerte- og karsykdom, samt kreft. Thoren (2019) viser til UNGkan-undersøkelsen som per dags dato er den nyeste undersøkelsen om barn og unges fysiske aktivitet i Norge. Resultatet fra Ungkan-undersøkelsen viser at norske barn er stabile med tanke på fysisk aktivitet, men ifølge Folkehelseinstituttet vil vi likevel ikke nå målet med å redusere inaktive

barn med 10 % frem til 2025. Verdens helseorganisasjon (WHO) har nemlig et mål om å redusere antall inaktive barn og unge med 10% i perioden 2010 til 2025. Med inaktive barn menes barn som er fysisk aktive i mindre enn 60 minutter per dag (Thoren, mfl. 2019). Disse undersøkelsene understreker at barn i Norge er mindre fysisk aktive enn tidligere. For å redusere denne trenden og få gjort noe med helseutfordringene blant barn og unge, er det viktig at skolens uteareal er tilrettelagt og at dette byr på variert bruk. Det kan være et viktig tiltak som kan bidra til vi kan nå målet med at barn er 60 minutter fysisk aktive i løpet av dagen.

Videre kan fysisk aktivitet gi barn bedre selvbylde og bidra til å skape en bedre relasjon med andre jevnaldrende barn (Utdanningsforskning 2015). En studie viser at fysisk aktivitet har positiv innvirkning på konsentrasjon, trivsel, generell helse og sosial fungering. Et annet studie fant at barn og unge som er mer fysisk aktive, har også god selvinnsikt - og dermed håndterer de egne følelser bedre enn de som bedrev akademiske aktiviteter etter skoledagen var slutt (Utdanningsforskning 2015). Økt fysisk aktivitet har også positiv innvirkning på

barns psykiske helse, trivsel og reduserer faren for alvorlige hjerte- og karsykdommer i voksenlivet. Videre er fysisk aktivitet viktig for barns kreativitet, deres sosiale kompetanse, den kognitive utviklingen og ikke minst deres motoriske mestring (Fjørtoft, 2011). På bilde 3 viser Ottesen (2018) en fullstendig oversikt over alle de positive effektene som fysiske aktiviteter gir.

Bilde 3: Oversikt over hvilke positive effekter fysisk aktiviteter gir (Ottesen, 2018).

Variert bruk har ikke bare positiv innvirkning på barnas fysiske helse og deres motoriske og kognitive utvikling, men også på den psykiske helsen. Ifølge Folkehelseinstituttet er det vanlig med psykiske lidelser blant barn og unge (Folkehelseinstituttet, 2018). To studier har registrert hvor mange personer som har hatt en form for psykisk lidelse gjennom livet sitt. Resultatene viser at 45 prosent barn i alderen 6-8 år har hatt psykisk lidelse, mens det er 50

prosent blant tenåringer. I følge Folkehelseinstituttet blir 5% av barn og unge i aldersgruppen 0-17 år behandlet hvert år for psykisk lidelser. De vanligste formene for psykiske lidelser er deriblant depresjon, angstlidelse, spise- og tilpasningsforstyrrelse (Folkehelseinstituttet 2018). For å begrense at flere barn får psykisk lidelser i barnealderen, ungdomstiden eller senere i livet, er fysisk aktivitet et tiltak som kan begrense noe av dette. Gjennom fysisk aktivitet kan barn leke med andre medelever eller på egen hånd. Dette gjør at de ikke går rundt alene eller bli sittende stille. Med variert bruk kan de kjenne på mestringsfølelse, finne aktiviteter de trives med å sosialisere med andre elever. Dette kan gi dem bedre selvbilde, i tillegg til å begrense uønsket oppførsel som mobbing, utestenging og uro (Grimnes, 2017).

2.2 Miljøpsykologisk tilnærming til utforming av skolemiljøer

Studiet miljøpsykologi ser på samspillet mellom person og miljø, samt hvordan miljøet rundt oss kan påvirke våre følelser, atferd og kognisjoner (Miljøpsykologi, u.å.).

I 1998 gjennomførte miljøpsykologen Jack Nasar flere preferansestudier som viser at mennesker foretrekker ulike egenskaper ved omgivelsene. Disse egenskapene er: innslag av naturelementer, åpenhet, godt vedlikehold, moderat kompleksitet og historisk betydning. Han fant også seks negative egenskaper: rot, påtrengende menneskeskapt elementer, monotoni eller kaos, innestenghet, forfall og omgivelser uten historisk betydning (Kloster, 2010).

En annen studie som ble utført viser hvilke elementer som er viktig for at for at elever skal oppleve godt læringsmiljø og velvære. Noen av disse egenskapene var åpne og helhetlige rom med noe kompleksitet, mye dagslys, samstemte farger, godt vedlikehold og naturelementer. Resultatene fra disse studiene viser at mennesker har preferanser og foretrekker miljøer med innslag av naturelementer, som virker åpent, ryddig og som innehar kompleksitet. Det er også tydelig at det ikke er ønskelig med negative egenskaper som mangel på avveksling eller et sted som virker rotete eller kaotisk. Med variert bruk kan barn bruke ulike deler av skolegården på ulike måter, der de kan leke, trekke seg tilbake eller finne på sosiale aktiviteter (Kloster, 2010).

2.2.1 Teorien om affordances

James Gibson har utviklet teorien om «affordance» (1979) og hevder at det er sammenheng mellom mennesker og miljøet rundt. Dermed blir omgivelsene brukt på den måten den blir oppfattet. «Affordance» beskriver hvilke funksjoner et element i uteområdet kan tilby oss. Det vil si at når et barn oppfatter elementer i skolegården, så omfatter han eller hun hva slags aktiviteter som er og funksjonen dette element kan gi. Disse funksjonene kan for eksempel være: klatre, sitte, kaste, hoppe, løpe med mer (Fjærtoft, 2011). Omgivelser med mange potensielle funksjoner kan derfor gi muligheter for flere typer aktiviteter (Thoren, mfl. 2019).

2.2.2 Sammenheng mellom utforming av skolens uteareal og mobbing

Gjennom forskning er det vist at skolegården er en arena der det er fare for at mobbing kan forekomme, derfor er skolegårdens utforming viktig for å unngå eller forebygge mobbing (Grimnes, 2017). Grimnes (2017) har skrevet en masteroppgave om mobbing, og hun fremmer fem faktorer som kan ha betydning for forekomst av mobbing eller forebygging av mobbing i skolegården. Disse faktorene er: arealstørrelse, innslag av vegetasjon, struktur og rom i skolegården, konfliktsoner, transparent miljø og mulighet for aktiviteter. Hun viser til en studie i England som viser at mobbing ble redusert når uteområdet ble omformet og hadde flere utvalgte aktiviteter som de fleste elevene kunne drive med (Grimnes, 2017). Samtidig ble ikke konflikter fra friminuttene tatt med til timene. I programpakken til Olweus fremgår det at en god skolegård gir muligheter til varierte aktiviteter som bidrar til å redusere mobbing (Thoren, 2003). Et viktig tiltak mot mobbing er dermed en god skolegård som er utrustet og har positive aktiviteter tilgjengelig.

Skolens uteområde er viktig for at barn skal ha muligheten til å drive med ulike former for aktiviteter som de foretrekker og på den måten unngår de å oppholde seg i utrygge områder. Et annet viktig moment er vegetasjon i skolegården som kan føre for ulike former for lek og aktiviteter. Som nevnt tidligere så kan det oppstå mobbing når elevene kjeder seg og det er av årsakene for mobbing i skolegården. Grimnes (2017) konkluderte i sin masteroppgave at mobbing i skolegården kan forebygges dersom skolegården er mer oversiktlig og byr på varierte aktiviteter med naturlige elementer. Kort sagt er det viktig at skolegården blir tilrettelagt for ulike aktiviteter med naturinnslag som kan medføre til variert bruk. I tillegg må det unngås å ha konfliktsoner for det oppstår mobbing i «skjulte steder» og ved toalettet. Dette kan være forebyggende for at mobbing, utestenging og andre ikke ønskelige atferd

oppstår i skolens uteareal. Et godt eksempel på en god skolegård er Skudeneshavn skole som har bredt utvalg av aktiviteter, med innslag av naturelementer og ulike lekeområder for både store og små (Grimnes, 2017).

2.3 Hvilke faktorer kan bidra til mer variert bruk i en sentrumsskole

I denne delen av oppgaven blir det en gjennomgang av hvilke anbefalinger som gjelder for skolens arealstørrelse og innhold. Samtidig er det viktig å se hvordan situasjonen i skolens uteareal i Norge er og hvordan sentrumsskoler forholder seg til disse anbefalingene. Til slutt blir det foretatt en gjennomgang av faktorer som kan bidra til variert bruk, slik som arealstørrelse, innhold, utforming, naturinnslag og flere andre faktorer som er viktige faktum for å få til variert bruk.

2.3.1 Anbefalinger vedrørende arealstørrelsen

Elevene oppholder seg stadig lengre i skolegården og derfor er kvaliteten og arealstørrelsen på skolens uteareal avgjørende for at de skal drive med variert bruk. I dag er det mange barn som har mindre uteareal til å utfolde seg på, samtidig som skolegårdene har dårlige kvaliteter. Thoren (2019) anbefaler uteareal på 18 m² per elev i en tett bebyggelse og i en sentrumsskole. Når det bygges nye grunnskoler er det anbefalt med 30 kvadratmeter uteareal per barn, mens smertegrensen er på 20 m² per barn (Thoren, mfl. 2019).

2.3.2 Anbefalinger vedrørende innhold

Thoren (2019) legger frem anbefalinger om hvilke hensyn som bør bli ivaretatt for at skolene skal ha gode kvaliteter i utearealene. Et av hensynet er universell utforming og tilgjengelighet for alle i henhold til TEK17. På den måten kan skolegården være tilgjengelig for alle elever, spesielt for de som har nedsatt funksjonsevne. Slik at alle skal ha muligheten til å være med andre barn og drive med variert bruk. Videre anbefales det at skolens uteareal bør inneholde naturelementer, varierende terreng eller topografiske elementer (Thoren, mfl. 2019).

Naturområder er en annet viktig faktor som blir anbefalt siden det kan tilby sol og skygge i skolegården, der vegetasjonen kan hindre helseskadelige UV-strålinger. I 1995 ble det gjort en PhD-avhandling i Sverige som viste at barn var mer fysisk aktive på områder av skolegården som inneholdt naturelementer enn i deler med funksjonsbestemte aktiviteter. Naturelementer kan også fremme muligheten for variert bruk og lek blant barna, og det kan

bidra til bedre aktivitetsnivå og kognitive ferdigheter. Et annet anbefalt faktor er variert innhold i skolegården. Dette fordi det kan gi ulike funksjoner og muligheter for varierende bruk. Det bør tas hensyn til at innholdet skal være tilpasset ulike alderstrinn slik som det er nevnt i aktivitetstrappa. For en barneskole må funksjonene altså være tilpasset de yngste barna (6-9 år) og de eldste barna (10-12 år) (Thoren, mfl. 2019).

Soneinndeling i skolens uteareal er et annet viktig moment og det anbefales å ha variasjon av terreng og soner. I stedet for å ha store nisjer, anbefales det å ha små nisjer (Thoren, mfl. 2019). For dette gir barna muligheten til å trekke seg tilbake fra store aktivitetsfulle soner til mer roligere soner. Videre bør det unngås med store soner med monofunksjoner slik som en fotballbane og soner med funksjonsbestemte aktiviteter. Slike soner byr på en type aktiviteter og gir ikke elevene muligheten til å drive med varierende bruk. Det er viktig at skolegården inneholder vegetasjon og soneinndeling, fordi det fører til elevene er mer aktive, kan drive med varierte aktiviteter som kan redusere inaktive barn (Thoren, mfl. 2019). Vegetasjonen som trær og busker kan brukes på varierende måte og er tilpasset ulike alderstrinn, derfor er det fint med naturinnslag i en sentrumsskole.

2.3.3 Dagens situasjon i skolegårder i Norge

Innhold og utforming

Det er viktig at skolen har gode fasiliteter og gir elevene tilgang til variert uteareal, da dette er en av rammebetingelsene for hvordan elever har muligheten til å drive med fysisk aktivitet (Utdanningsforskning, 2015). Videre vil antall fasiliteter som skolen tilbyr i skolens uteområde, gjenspeile hvor fysisk aktive elevene er (Utdanningsforskning, 2015). Dermed kan det understrekes at skolens områder med asfalt reduserer antall fasiliteter og fører til at barn kan være mindre aktive i slike deler.

I dag er det mange skoler som har flate soner som er dekket med asfalt og lite innhold. For at elever skal ha muligheten til å drive med varierende bruk og aktiviteter, bør det legges til nok uteareal per barn. Samtidig bør utearealet inneholde elementer og aktiviteter som gir muligheter for varierende bruk. Utfordringen er at en del sentrumsskoler kan ha skolegårder som har dårlige kvaliteter og mye slitasje. Årsaken kan være lite vedlikehold og skjøtsel av skolens uteareal. I tillegg er det fortsatt en del sentrumsskoler som er dekket av asfalt, inneholder lite varierende terreng, grønne- eller varierende innhold. Skolegårder som er

dekket av asfalt inviterer lite til variert bruk som lek, bevegelse, løping, sosialisering og fantasileker (Mejlbo, 2019). Gode skolegårder har altså naturinnslag som byr på uorganisert aktiviteter og elementer som bidrar til variert bruk.

Arealstørrelse

Når det gjelder arealstørrelsen, så settes det av mindre uteareal i nye byggeprosjekter enn det som er anbefalt i Thoren sin rapport. I en del nye byggeprosjekter i barne- og ungdomskoler er det satt av uteareal på 13,3 kvadrater per barn (Sandberg, 2020). Dette er langt ifra anbefalingen på 30 m² per barn. I en sentrumsskole bør det bli vurdert muligheter for utvidelse av skolens utearealer, slik at skolen oppfyller anbefalingen om 18 m² uteareal i tettbygd bebyggelse (Thoren, mfl. 2019). Av dette kan det tenkes utfordringer med å utvide skolegård, med tanke på at sentrumsskoler er plassert midt i byer og tettsteder. Da kan det være vanskelig å utvide skolens uteareal. I slike sammenhenger tenker jeg at det viktig at skolegården inneholder elementer med høy kvalitet og dekker behovet for mange barn ved at det er tilpasset ulike aldersgruppe og at elementene byr på variert bruk. Dette vil nok ikke løse utfordringer med arealstørrelse, men det kan hjelpe til at barn får anledning til å bedrive aktiviteter som de trives med.

Naturinnslag

I Olweus programpakke trekkes naturområder eller innslag av naturelementer frem som en viktig faktor som kan bidra til å redusere mobbing, samtidig som det bidrar til frilek, rollespill og fantasilek. Naturelementer danner variasjon i terrenget, der ulik vegetasjon og trær gir muligheter til mer andre type aktiviteter og lek enn funksjonsbestemte elementer. I en fotballbane kan barna bare spille fotball, og dette gir en type funksjonsbestemt aktivitet. Med naturelementer kan naturen brukes til undervisning, mer allsidig lek som klatring, løping, sittemuligheter, rollespill, frilek og mye mer. Forskning har også vist at barn som leker i «naturbarnehage» med naturinnslag havner i færre konflikter, er mindre slitne og syke. Derimot får de bedre konsentrasjonsevne, er mer livlige og har bedre motorisk utvikling. Dette i motsetning til en «bybarnehage» som har lite uteareal til rådighet (Thoren, 2003).

Grunnen til at naturelementer blir nevnt som en viktig funksjon i uteområder er fordi den gir muligheter for variert bruk. Et tre gir muligheten til å klatre, hoppe ned fra treet, balansere og krabbe, mens et felt med busker kan brukes i lek som gjemsel. Løsmaterialer som sand og

stein byr på aktiviteter som sandlek og hyttebygging. Naturinnslag er dermed et viktig element i en skolegård for ulike aldersgruppe, fordi barna ser utfordringer og vanskelighetsgrad av aktiviteter (Fjærtøft, 2011). For at barn skal være fysisk aktive og drive med variert bruk, er det viktig at elementene byr på flere funksjoner.

Estetikk

Et annet viktig moment er estetikk, og i en forskningsartikkel fra utdanningsforskning understrekes det at estetikk er viktig for elevers trivsel og læring. Dette er noen av estetiske faktorene som er viktig «grøntarealer ute og inne, vedlikehold, ryddig arealer og utsmykking med kunst og elevarbeider» (Utdanningsforskning, 2015). Som nevnt tidligere har det blitt gjort preferansestudie av Nasar som viste at mennesker foretrekker disse seks egenskapene ved omgivelse: innslag av naturelementer, åpenhet, godt vedlikehold, moderat kompleksitet og historisk betydning (Kloster, 2010). Dersom en skolegård har disse faktorene, da kan barn tiltrekkes og får lyst til å oppholde seg i skolegården. Omgivelser som er oversiktlig, ryddig og pent kan gi enhver positive inntrykk og man kan ønsker for å oppholde seg der.

Forskning har også vist at mennesker som oppholde seg i omgivelse som var pene og disse personene var i bedre humør, hadde mer energi enn de personene som var i et mer «stygg» omgivelse. Disse personene ble fort i dårligere humør, ved at de ble irriterte og trøtte (Grimnes, 2017). Med dette kan det sies at omgivelsene kan påvirke oss i større grad enn det vi er klar over. Dersom en skolegård har de positive egenskapene som er nevnt ovenfor, kan sjansen være større for at de trives bedre og driver med variert bruk i større grad enn i en skolegård som er mindre pen. Når skolegården inneholder lite variasjon, er kaotisk eller uryddig, kan barnas humør bli påvirket negativt av disse faktorene (Kloster, 2010). Dermed er det mindre sjanse for at de ha lyst til å oppholde seg i skolens uteareal eller driver med variert bruk. Estetikken er noe som kan være avgjørende for graden av variert bruk i en skolegård.

3. METODE

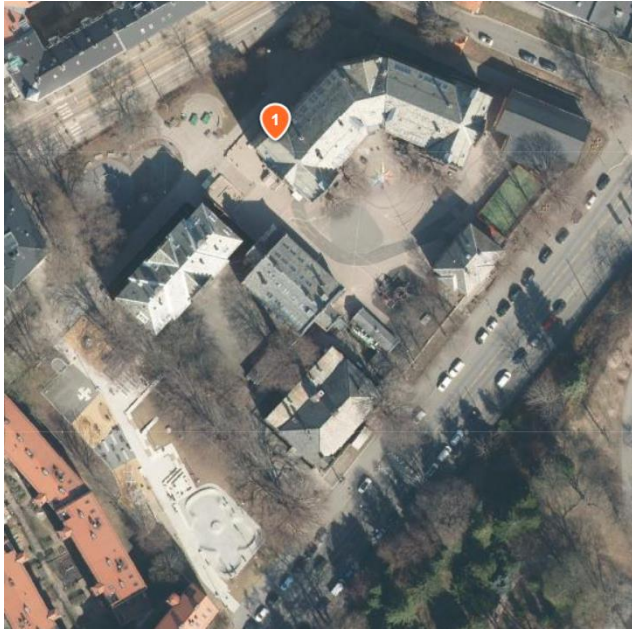
I dette kapittelet gir jeg en nærmere beskrivelse av casen min. Jeg skal også redegjøre for mine metodevalg, samt vise hvordan jeg har gjennomført undersøkelsene mine.

3.1 Beskrivelse av case

Lakkegata skole er en barneskole (1.-7.trinn) og ligger i Oslo i bydelen Grünerløkka (Lakkegata skole, 2019). I 2019 var elevtallet ved skolen på 452, men dette kan ha økt til over 500 elever i 2022. Skolen har en stor skolegård som vi ser på bilde 4, og mellom Lakkegata og Trondheimsveien ligger parken Mosse Jørgensens plass som har inngjerdet lekeplass (Lakkegata skole, 2019). Lærere og elever ved Lakkegata skole kaller dette området for «strykejernsparken». Dette området er offentlig og alle kan ferdes gjennom, men det blir også brukt av elevene ved Lakkegata skole. Lakkegata skole har hatt utfordringer med tanke på arealstørrelse og innhold av elementer i skolegården. Dette medførte at barna ikke kunnet leke fritt uten at det oppstod farlige situasjoner eller konflikter i skolegården. Videre forårsaket det lange køer i lekeområdet og i fotballbanen, noe som medførte til at elevene ikke kunne drive med de aktivitetene de ønsket og fikk ikke utnyttet friminuttene (Høiland, 2019). Dermed har ikke elevene fått muligheten til å drive med aktivitetene de behersker og trives med.

Bilde 4: Kartutsnitt som viser beliggenhet av Lakkegata skole (Google Maps, u.å).

Bilde 5: Satellittfoto av Lakkegata skole (Opplysningen 1881, u.å.).

I 2019 fikk skolen utvidet skolegård, ved at parkeringsplassen som er et stykke unna Lakkegata skole ble bygget om til en aktivitetspark. Aktivitetsparken ble prosjektert av Asplan Viak og inneholder skatepark, grillplass, amfi, sitteområder for grupper og mulighet for at barn kan trekke seg tilbake. Dette flerbruksanlegget blir brukt av elever i skoletiden og som nærmiljøanlegg etter skoledagen. Aktivitetsparken er også utformet slik at aktivitetene er tilpasset alle kjønn og aktivitetene er ikke konkurransebasert

(Asplan Viak, u.å.). Den såkalte «strykjernsparken» ble også renoverert og gjennomgikk en stor oppgradering i samme år som aktivitetsparken ble prosjektert av Haug Landskap. Utvidelse av Lakkegata skoles uteareal førte til økt uteareal fra 7,4 m² til 12,4 m² per elev (Karlsen, 2016).

Valg av case

Bilde 6: Lakkegata skole. Dette bildet har jeg tatt selv.

Det var ønskelig å se hvordan bruken av sentrumsskole som hadde gjennomgått stor oppgradering eller fått utvidet uteareal. For stadig flere sentrumsskoler i Oslo får utvidet

skolens uteareal slik som Tøyen skole, Sofienberg skole og Bolteløkka skole. Disse overnevnte skolene var utvalgte skoler som kunne brukes som case, men disse skolene er fortsatt under utbygging. Dermed var det problematisk å bruke det som case for å kunne se på bruken. Lakkegata skole var passende å bruke som case, fordi skolen har fått utvidet skolegård og aktivitetsparken ble ferdig bygget i 2019, samt hadde «strykejernsparken» gjennomgått stor oppgradering. Med denne oppgaven var det ønskelig å se om skolen har mer

varierte bruk etter at skolegården fikk utvidelse av uteareal og om problemet med arealstørrelsen ble løst. Der observasjon og mini-intervju ble brukt for å lage oversikt over hvilke deler av skolegården som ble mest og minst brukt. Resultatene ble analysert for å få oversikt over hvilke deler av skolegården som ikke bidro til variert bruk. Deretter skal det komme forslag for hvilke tiltak eller elementer som kan tilrettelegges for å få til mer variert bruk i slike deler eller soner av skolegården.

3.2 Valg av metode

3.2.1 Kvalitative foran kvantitative data

Oppgavens omfang var bruken av en barneskole, derfor ble det valgt kvalitativ metode framfor kvantitative. Kvalitativ metode er en forskningsmetode som blir brukt til å samle inn data og analyse av kvalitativ data. Det er vanlig å samle inn data i form av tekst, deltakende observasjoner og intervjuer. Dette i motsetning til kvantitativ data, der data samles inn i form av tall, tabeller eller andre mengdetermer (Grønmo, 2020). I en slik oppgave har det vært enklere å bruke kvalitativ metode til å samle inn data og gjøre analyse av det. Data ble samlet i form av observasjon og mini-intervju av bruken av skolegården, samt ble det brukt sjekkliste fra Thoren (2019) for å gjøre ekspertvurdering. I tillegg ble det også brukt kartutsnitt til å markere med sirkel for hvilken deler av skolens uteareal som ble mest og minst brukt.

3.2.2 Metodetriangulering

For å finne valid data har jeg altså valgt å bruke flere metoder - både observasjon, mini-intervjuer og ekspertvurdering. Grunnen til at disse metodene er kombinert er fordi de alle har sine svakheter og styrker. Ved å kombinere dette kan det danne et mer sikkert grunnlag for å se hvordan det kan tilrettelegges for variert bruk på Lakkegata skole og andre sentrumsskoler. På denne måten får jeg både sett med egne øyne gjennom observasjon og gjøre mine refleksjoner på bakgrunn av dette. I tillegg får jeg vite hva lærerne tenker og mener ved intervjuene, og dette er svært verdifullt siden de jobber der daglig og har god kjennskap til hverdagen der. Til sist har jeg også gjort ekspertvurderingen ved å bruke en sjekkliste med minimumskrav fra Thoren (2019). Disse forklares nærmere i 3.3, 3.4 og 3.5.

3.3 Observasjon av bruk

Hensikten med observasjonen var å se selv hvordan elevene brukte skolens uteareal, og deretter ble det foretatt en kartlegging av hvilke deler som ble mest og minst brukt.

Observasjonen var «ikke deltakende» og dette går ut på at jeg ikke samhandlet med elevene, men skrev ned det jeg merket meg om bruken (Ulriksen, 2021). Jeg snakket med noen lærere om hvilken klasse som oppholdte seg i ulike soner. Alle observasjonene ble gjennomført av meg og jeg brukte ikke noe vest for å skille meg ut, men det var noen elever og lærere som ble nysgjerrig og spurte hvem jeg var. Da forklarte jeg enkelt av jeg drev med. Registrering av bruken ble gjort på kartutsnittet, der det ble markert med rød sirkel for den delen som ble minst brukt. I tillegg ble det registrert og notert ned hva elevene gjorde; om det var få elever som oppholdte seg der eller om dette området ble brukt som et mellomledd for å komme seg til andre aktivitetsfulle soner. Hvis det var få eller ingen elever som oppholdte seg i et område, ble det markert med rød sirkel på kartet. Mens i de populære sonene ble antall elever telt og der kunne det fort være over 20 elever. Dette gjorde det enklere å avgjøre hvilken del av skolens uteareal som ble mest brukt og deretter ble dette markert med blå sirkel på kartutsnittet. Under oppfølgingsspørsmålene skrev jeg ned hva hvilke aktiviteter elever rev med i den meste og minste brukte deler av skolegården. Spørsmålene og kartutsnittet som ble brukt under observasjonen er lagt ved som *vedlegg 1*.

Først var det tenkt å gjøre to observasjoner av vinterbruken i ulike måneder, men Lakkegata hadde delt friminutt - dermed ble det gjort fire observasjoner totalt. Når den første observasjonen ble utført, da var Lakkegata skole på gult nivå og hadde delt storefri; en for de eldste (5.-7.trinn) og en for de yngste (1.-4.-trinn). Skoleledelsen og lærere ved Lakkegata skole hadde bestemt seg for å fortsette med delt friminutt, dermed var delt friminutt når den andre observasjonen ble utført i mars. Per dags dato er det fortsatt delt friminutt ved Lakkegata skole. Friminuttene for de yngste og eldste var 15 minutter hver, i stedet for at det skulle være 30 minutter totalt dersom det ikke var delt friminutt. Totalt er det altså utført to observasjoner av de eldste og yngste, en i januar og den andre i mars, noe som til sammen blir fire observasjoner totalt. Utførelsen av observasjon har vært ganske likt miniundersøkelse, der jeg har stilt de samme spørsmålene til lærere. Ut ifra resultatene fra hver observasjon ble det skrevet forslag for hvilke tiltak og element som kan bidra til mer variert bruk i den delen av skolegården som ble minst brukt.

3.4 Mini-intervju av lærere om bruken av Lakkegata skole

For å sammenligne resultatene fra observasjonen, har det blitt gjennomført mini-intervjuer av fire lærere ved Lakkegata skole om bruken av skolens uteareal i vinterhalvåret. Dette ble gjort ved at en av lærerne ble kontaktet, og deretter sendte vedkommende e-post til andre lærere som ønsket å delta på mini-intervjuet. E-posten til disse lærere ble tilsendt til meg og etter at jeg hadde intervjuet første læreren. Bestemte jeg meg for å bruke den som pilotintervju fordi jeg fikk feilkilde. Deretter ble de andre tre lærer kontaktet for avtaletidspunkt og fikk tilsendt spørsmålene for mini-intervjuet.

3.4.1 Utvikling av mini-intervju

Jeg utarbeidet et enkelt mini-intervju der lærere skulle markere på et kartutsnitt for hvilke deler av skolegården som ble mest og minst brukt. For å ikke ha for mye data, eller annet informasjon som ikke var relevant for oppgavens omfang, ble det utformet konkrete spørsmål for mini-intervjuet og observasjonen. Dette var for å anonymisere elever slik at jeg ikke fikk annet informasjon om elevene eller andre svar som ikke kunne brukes i sammenheng med oppgavens formål. For at spørsmålene og intervjuet skulle fungere optimalt, ble mini-intervjuet utviklet i tre faser.

Fase 1: Pilot-intervju

Den første læreren ble kontaktet og vedkommende ble brukt som pilot. Årsaken var på grunn av at læreren hadde ganske lite tid i intervjutidspunktet og fikk dermed ikke med seg alle spørsmålene og var under tidspress. I tillegg ble det brukt en tabell som inneholdte oversikt over variert bruk med ulike kategorier og aktiviteter. Denne tabellen ble brukt på annet måte enn det som var formålet. Læreren krysset av de aktivitetene som denne læreren hadde sett i skolegården gjennom hele året og ikke aktiviteter som ble gjort i en bestemt del eller i vinterhalvåret. I tillegg krysset ikke læreren for aktiviteter i den delen av skolegården som ble mest og minst bruk, men derimot ble det krysset for flere deler av sonene. Dermed ga dette annet resultat enn det som var tenkt.

Fase 2: Omgjøring

Første intervjuet fungerte med andre ord ikke slik det var tenkt, og derfor ble det gjort en justering og endringer av spørsmålene og tabellen. Dermed ble det bestemt å ikke ta med tabellen med oversikt over variert bruk med ulike kategorier og aktiviteter. Dette fordi at

tabellen ble misledende, fordi det førte til at læreren krysset av aktiviteter som ble gjort i flere deler av skolegården, i stedet for en bestemt del. Dermed førte dette til feil data. Videre ble det endringer av formulering av setningene, slik at lærere ikke kunne velge flere deler av skolegården som ble mest eller minst brukt, men kunne velge en. I tillegg skulle lærere ikke tenke på helårsbruk, men svare på disse spørsmålene ved å bare tenke på vinterbruken. Dette førte til at det ble enklere å se hvilken del som ble mest brukt og minst brukt på vinterhalvåret. På bakgrunn for at det er delt friminutt, ble det lagt til to nye spørsmål om dette. Videre ble det avtalt tidspunkt for intervju i god tid og helst etter skoledagen når lærere var ferdig med undervisning. På denne måten var det mindre stressende for dem å utføre intervjuene. Spørsmålene som skulles stilles ble også sendt på e-post i forveien slik at de kunne tenke på disse spørsmålene og på hva de skulle svare.

Fase 3: Innsamling av data

Etter endringen, som ble nevnt i fase 1, ble disse tre lærere intervjuet i løpet av april. Som nevnt tidligere avtalte jeg intervjutidspunktet i god tid og sendte også spørsmålene på e-post slik at de hadde tid til å tenke på spørsmålene. Det viste seg at dette tema var ganske interessant for disse lærere. Derfor hadde to av lærerne diskutert spørsmålene med sine elever i felleskap. Når mini-intervjuet ble gjennomført ble svarene både fra lærernes synspunkt, i tillegg til at de i deres svar refererte til synspunktene til elevene. Før spørsmålene ble stilt skulle lærere tenke på vinterbruken og ikke helårsbruken. Mini-intervjuene ble gjennomført ved at det ble stilt spørsmål om hvilken del av skolegården som ble mest og minst brukt, der lærere markerte de delene med sirkel på kartutsnittet. Deretter ble det stilt oppfølgingsspørsmål om hvilke aktiviteter elevene gjorde i den delen av skolegården. I tillegg ble det stilt et spørsmål om hvilke tiltak eller endringer som kunne gjøres i de sonene som ble minst brukt. Til slutt ble det stilt spørsmål om delt friminutt og hvilke fordeler eller ulemper dette har medført. Spørsmålene fra mini-intervjuet kan dere finne på *vedlegg 2*.

3.5 Ekspertvurdering av skolegården

Tilstanden til elementer i skolegården kan være en faktor som avgjør om det er variert bruk i skolegården. Dersom benkene eller klatrestativet er utsatt for mye slitasje, så kan det begrense at elever kan bruke disse elementene - dermed kan dette begrense variert bruk blant elever. Derfor valgte jeg å foreta det jeg kaller en ekspertvurdering av Lakkegata skole for å se om skolen oppfyller minimumskravet for hva en skolegård minimum skal inneholde. Det

skal vurderes om elementene er i god nok tilstand og ikke er en faktor som begrenser variert bruk. For å kunne gjøre dette, brukte jeg en sjekkliste hentet fra Thoren (2019, s. 58).

Opprinnelig er denne sjekklisten hentet fra normaler for utomhusanlegg ved Kristiansand kommune, men den likevel har vært relevant å bruke for en sentrumsskole slik som Lakkegata skole for å se om skolen oppfyller minimumskravet for elementer som skal være med i skolegården (Thoren, mfl. 2019).

Vurderingen ble gjennomført i april. Som tillegg til den originale sjekklisten er det lagt ved to rader - en for å krysse av om skolen oppfyller minimumskravet, og en for å kunne skrive kommentarer. Det var litt utfordrende å forstå noen av elementene, og derfor ble det nødvendig å spørre noen lærere ved Lakkegata skole om de hadde følgende elementer. Sjekklisten for ekspertvurderingen ligger i *vedlegg 3*.

3.6 Kvalitetssikring og etikk

I forbindelse med at Lakkegata skulle brukes som case, besøkte jeg skolen og fikk en muntlig godkjenning, etterfulgt av en skriftlig godkjenning på mail fra rektor, om at jeg kunne bruke skolen som case. Etter at jeg valgte observasjon og mini-intervju som metode bestemte jeg meg for å ikke samle på personvernopplysninger, og dermed trengte jeg ikke å melde inn oppgaven til NSD. Jeg har altså hele veien anonymisert lærerne, jeg ikke har tatt lydopptak under intervjuene og jeg har heller ikke tatt bilde eller video av elevene.

Det er viktig at forskere kritisk vurderer kvaliteten på forskningsopplegget, og derfor bør man se nærmere på reliabilitet og validitet. Reliabilitet handler om datamaterialets troverdighet – hvor nøyaktig er det som er funnet? Det faktum at jeg har benyttet meg av tre ulike metoder, metodetriangulering, gjør at datamaterialet er mer troverdig – særlig om resultatene støtter opp om hverandre. Validitet handler om gyldigheten av resultatet, eksempelvis om funnene kan overføres til andre, at de er generaliserbare (Johannessen m.fl., 2011). Dersom det bare ble gjort observasjoner, kunne dette ikke gi nok valid data for å analysere hvordan skolegården blir brukt i vinterhalvåret. For resultatene kunne vært tilfeldige de dagene observasjonene ble gjennomført, men ved å intervjuer lærere i tillegg har det vært enklere å sammenligne og se om resultatene fra observasjonen samsvarer med intervjuene. Ettersom lærere er ute flere ganger om dagen hele året rundt, har de dermed mer oversikt over hvilket område som blir mest og minst brukt.

4. RESULTATER

I dette kapittelet skal jeg først gjøre en sonebeskrivelse av Lakkegata skoles uteområde. Deretter beskriver jeg resultatene som er inndelt etter metodene som er brukt; altså observasjon, mini-intervju og ekspertvurdering.

4.1 Sonebeskrivelse av Lakkegata skole

For at det skal være enklere å forholde seg til de ulike delene av utearealet på Lakkegata skole, har jeg inndelt skolegården i 3 soner. Sone 1 er den store hovedskolegården, mens sone 2 er Mosse Jørgensen plass som blir kalt for «strykjernsparken». Sone 3 er den nye aktivitetsparken som ligger litt unna de andre sonene. For å forestille seg hvordan de ulike sonene ser ut, blir det foretatt en kort gjennomgang av innholdet av sonene.

Sone 1

Sone 1 består av en stor, flat asfaltflate, med en lekeklass og en ballbane. I lekeklassen er det to husker, noen benker som er plassert på siden, sklie og klatre- og balanseelementer. I tillegg er det to epletrær i midten av lekeklassen. Ballbingen veldig attraktiv og er mye brukt i forhold til størrelsen. Inn mot hovedbygget er det plassert noen benker og trær. Mot sone 2 er det et lite hjørne der finner vi sandkassen. De andre mer «gjemte» hjørner mot byggene blir brukt til egenorganiserte leker, slik som basket og fotball.

Bilde 7: Oversiktsbilde av sone 1. Dette bildet har jeg tatt selv.

Sone 2

Mosse Jørgensens plass er et offentlig område, der vanlige folk kan ferdes gjennom. I skoletiden blir den brukt som en del av skolens uteareal.

«Strykejernsparken» ble prosjektert av Haug Landskap og var ferdigbygget i 2018.

Jeg kontaktet Haug landskap og fikk informasjon og dokumentasjon om utforming og valg av lekeelementer i sone 2 på e-post. Filen jeg fikk tilsendt

forklarte at flerhusker var for de yngste elevene som skal bidra til at det ikke skal være ensomt å huske. I tillegg er det en del benker slik i ulike deler av sonen. Videre ble det også valgt å ha lekeutstyr som ser litt annerledes ut og dette bidrar til å gi området karakter. Det er etablert balanse- og snurreaktiviteter på grusplenen. I midten av sonen finner vi også et stort balansebrett, der barna kan sitte i ro på den eller bevege den i ulike retninger. I tillegg er det balanseløype som har varierende vanskelighetsgrad. I den øverste delen av sonen er det litt helning, der er det gressplen, trær og busker. Det er også en skulptur av en geit. Om vinteren danner denne skulpturen en helning, og blir brukt i forbindelse med aking.

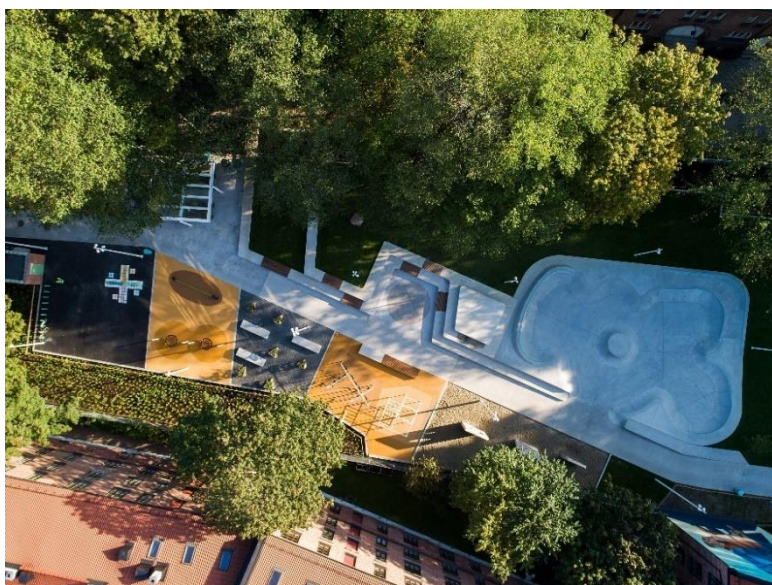

Bilde 8: Nedre del av "strykejernsparken" (av Schjeldrup i Linstrand, 2018)

Sone 3

Aktivitetsparken ble prosjektert av Asplan Viak og den sto ferdig i 2019. Sonen inneholder skateområde, amfi med sittekanter, sitteplasser under tak, grill og ulike lekeutstyr. Som for eksempel trampoliner, husker, klatrevegger og en rund snurre. Bak skateområdet er det plen med et trekke av store trær som er bevart under

byggeprosessen. Inn mot bygget er det regnbed som skal bidra til lokal overvannshåndtering (Landskapsarkitektur, u.å).

Bilde 9: Dronebilde av sone 3, aktivitetspark (Thorvaldsen ved Asplan Viak, u.å)..

4.2 Observasjoner av bruk

De første observasjonene gjennomførte jeg i slutten av januar når det fortsatt var mye snø og is på store deler av skolegården. De andre observasjonene gjennomførte jeg i mars når det hadde blitt litt mer vår ute. Jeg skal i det følgende vise til resultatene av hva jeg observerte med tanke på hvilke deler av skolegården som ble mest og minst brukt. I tillegg skal jeg fortelle hva jeg observerte av aktivitetene som elevene gjorde i de delene av skolegården.

De eldste elevene (5.-7. trinn)

Sone 1

Ballbingen ble mest brukt på begge observasjonene, mens lekeområdet ble minst brukt. Det ble markert med blå sirkel i bilde 10. Mens deler av skolegården som ble minst brukt er markert med rød sirkel. Størrelsen på sirkelen spesifiserer arealet av området, og ikke omfanget av aktiviteter i et område. Mens i den andre observasjonen ble lekeområdet mest brukt av de eldste elevene. Dette var fordi elevene lekte gjemsel og brukte lekeområdet til å gjemme seg. Derfor ble dette stedet tilfeldigvis brukt mest den dagen. Slik vi ser med rød sirkel på bilde 10 så ble sandkassen markert med rød sirkel fordi den ble minst brukt. Her var det ingen elever som oppholdte seg.

Bilde 10: Resultat av observasjon. Den viser hvilke deler av skolegården som er mest og minst brukt av de eldste elevene (Opplysningen 1881, u.å).

Sone 2

I den første observasjonen ble den øvre delen av sone 2 mest brukt og er markert med rød sirkel i bilde 10. I øvre delen av sone 2 er en skulptur av geit som danner en helning og elevene bruker dette området til aking. Derfor var det mange elever som var samlet og akte der. Nedenfor statuen er det noen benker, der satt en del elever og snakket sammen. I den

nedre delen av sone 2 var det mye snø og is. Det var nesten ingen elever som oppholdte seg der fordi det var så glatt i dette området. Derimot når, den andre observasjonen ble gjennomført i mars, hadde det blitt litt varmere, og isen hadde smeltet. Da ble resultatet av sone 2 omvendt. For det var mange elever som oppholdte seg i nedre del av sone 2, mens den øvre delen var det ikke noe snø igjen som kunne brukes til vinteraktiviteter.

Sone 3

Denne sonen ble bare observert i mars. I januar var det ikke nok tid til å se på sone 3, fordi det tar det tid å komme seg til denne sonen som ligger litt lengre unna. På den andre observasjonen ble den nedre delen av sone 3 mest bukt, mens amfiet i midten av sonen ble minst brukt. Der var det nesten ingen som oppholdte seg der, området ble brukt til å komme seg til andre deler av skolegården.

Observasjon av bruk – yngste elever (1-4 trinn)

Sone 1

Under begge observasjonene i januar og mars ble lekeområdet mest brukt av de yngste elevene, slik det er markert med blå sirkel på bilde 11. De fleste av elevene oppholdte seg over hele dette området og drev med varierende bruk slik som å huske, bruke sklien, klatre, leke gjemsel og andre egenorganiserte aktiviteter. Derimot ble midten av skolegården minst brukt av disse elevene, for når den ble brukt, var dette hovedsakelig for å forflytte

Bilde 11: Resultat av observasjon. Den viser hvilke deler av skolegården som er mest og minst brukt av de yngste elevene (Opplysningen 1881, u.å)

seg til andre deler av skolens uteareal. I den andre observasjonen ble ballbingen minst brukt. Dette kan være fordi fotball ikke er like populært blant de yngste elevene som er opptatt av andre aktiviteter.

Sone 2

Resultatene av sone 2 var ganske like som resultatene for bruken av de eldste elevene. Det viste seg at de yngste elevene brukte mest den øvre del av sone 2 slik det er markert med blå sirkel på bilde 11. Mens nedre delen hadde fortsatt mye is og snø, og derfor var det utfordrende for elevene å bruke disse elementene. Under andre observasjonen hadde snøen smeltet, og de brukte de yngste elevene mest den nederste delen av sone 2

Sone 3

Begge gangene sone 3 ble observert, ble resultatene helt like. For den nedre delen av sone 3, som inneholder lekeapparater, ble mest brukt. Her var det mange elever som lekte sammen, hoppet på trampoline eller som satt på benkene og snakket med hverandre. Amfiet i midten av sonen ble minst brukt, for det var nemlig ingen elever som oppholdte seg der. Denne ble mest brukt til å komme seg til skateparken eller lekeområdet nede.

4.3 Mini-intervju av lærere om bruken av Lakkegata skole

Bilde 12 viser resultatet av mini-intervjuene som ble gjort med tre lærere. Ut fra hvilken klasse læreren underviste i, så har dette medført til noe ulikt svar om bruken slik vi ser på bilde 12. Lærerne har altså besvart og markert på kart ved spørsmål om hvilke deler av skolegården elevene bruker mest eller minst. De har markert med blå sirkel for mest brukt og med rød sirkel for minst brukt. Lærere ble også spurt om hva slags aktiviteter elevene gjorde i de delene av skolegården. Resultatene fra disse spørsmålene har jeg presentert under, inndelt etter soner.

Bilde 12: Resultat fra mini-intervju. Oversikt over mest og minste brukte deler av skolegården (Opplysningen 1881. u.å).

Sone 1

To av lærerne markerte ballbingen som minst brukt. De fortalte at ballbingen var dekket av snø og is om vinteren, noe som reduserte bruken av ballbingen. Av og til så kunne ballbingen bli stengt på grunn av sikkerheten, slik at elevene ikke skadet seg. Videre valgte begge området ved ballbingen som mest brukt. Snøen som ble måket, ble plassert ved ballbingen. Elevene brukte snøhaugen til å grave huler eller lage akebakke. De sa også at snøen blir samlet i midten av sone 1 som er markert med blå sirkel. Der driver også elevene med vinteraktiviteter. Mens den tredje læreren sa at ballbingen er mest brukt og lekeplassen ble minst brukt av denne lærerens elever.

Sone 2

Alle tre lærere valgte øvre del av sone 2 som mest brukt. De røde sirklene er markert ved ulike steder av sonene; i dette området kan elevene sitte på benkene og sosialisere. Lærerne fortalte også at skulpturen dannet en helning og at elevene brukte det til aking eller til å leke kongen på haugen om vinteren. Når en annen lærer ble intervjuet, så sa læreren at benkene som er markert med blå sirkel i midten av bilde 12 blir minst brukt. Grunnen til at læreren valgte dette området som minst brukt, var fordi læreren hadde diskutert dette med sine elever og at de hadde fortalt at de ikke bruke bordtennisbordene om vinteren. En annen lærer markerte nedre delen av sone 2 som minst brukt, og læreren fortalte at denne delen ofte var dekket av is og at det er for glatt til at elevene kan drive med aktiviteter der. Den tredje læreren valgte derimot gangveien som minst brukt. Denne læreren sa at veien blir brukt til å komme seg til ulike soner, samt at dette blir brukt som gangvei for vanlig folk som kan ferdes gjennom sonen. Læreren mente at dette førte til barna ikke følte seg trygge nok til å leke eller oppholde seg der. Elevene brukte altså veien til å komme seg til de andre sonene.

Sone 3

I sone 3 ble resultatene av mini-intervjuet litt ulikt på grunn av at lærere underviste ulike klassetrinn. Den ene læreren markerte skateparken som mest brukt, og fordi lærerens elever hadde fortalt at de oppholdte seg mest i den delen. Der satt de og sosialiserte eller drev ned frilek og løp etter hverandre. Videre markerte denne læreren den nedre delen av sone 3, som inneholder lekeelementer, som minst brukt. Dette fordi denne lærerens elever ikke oppholdte seg der. En annen lærer valgte plenen som det området som blir minst brukt, og videre fortalte læreren at nedre del av sone 3 blir mest brukt. I følge denne læreren leker elevene der, eller sitter der og sosialiserer med andre barn. Den tredje læreren understreket at hele sone 3

ble veldig lite brukt om vinteren, og at aktivitetsparken var mer attraktivt om sommertiden. Videre fortalte denne læreren at det var nesten ingen elever som oppholdte seg her de gangene denne læreren hadde inspeksjon. Men læreren markerte skateparken som mest brukt, fordi her var det noen elever som oppholdte seg og lekte sammen.

4.4 Ekspertvurdering av skolegården

Slik det ble nevnt i kapittel 3 så utførte jeg ekspertvurdering av Lakkegata skoles utearealer i april. Det ble vurdert om skolen oppfyller minimumskravet fra sjekklisten som er hentet fra Thoren (2019 s. 58). Dette er gjort ved å telle antall elementer, og i tillegg ble tilstanden av elementene vurdert og kommentert.

Her kan dere se den utfylte sjekklisten:

Følgende elementer som skal være med i skolegård		Oppfyller Minimumskravet	Kommentar
1	Skolegården skal ha uttrykk eller element (-er) som er unikt og gir stedsidentitet	x	Skolegården har flere ulike elementer som gir et unikt bruk og identitet slik som skateparken, lekeområdet i sone 3, lekeutstyrene i sone 2 og 1.
2	Minimum 15 huskeseter		Totalt var det 9 huskeseter; 2 stk. i sone 1 som var veldig gamle og slitne, samt 3 stk. i sone 3 og 5 stk. i sone 2. Sone 1 blir mye brukt av elever og der kunne det plasseres flere huskeseter. I sone 2 og 3 kan det plasseres huskeseter som er tilpasset for de eldste elevene.
3	Minimum, komplekse klatrelementer; kripe, henge, slenge, balansere, skli	x	I sjekklisten står det ikke antall av klatrelementer skolen skal oppfylle. I sone 1 var det 2 epletrær som brukes som klatreelementer, mens i sone 3 var det klatrevegger. Sone 1 inneholder klatreelementer i lekeplassen, men ellers er det få klatreelementer i andre deler av sone 1. Dermed var det en del av elevene som klatret på gjerder i stedet for. Det kunne med fordel vært plassert flere klatrevegger eller trær i sone 1.
4	Minimum 1 anlegg for hopp; lengde, tresteg eller høyde		Det var ikke anlegg for hopp som lengde, tresteg eller høyde. I sone 2 kan elevene hoppe ved å bruke balanseløypen eller lekeområdet i sone 1. Det er to små trampoliner i sone 3 som er veldig populært. Flere trampoliner hadde bidratt til mer variert bruk.

5	Minimum 2 elementer for løping; 60 m og hinder/trim/terrengløype		Skolen har ikke elementer for å løpe 60 meter, men i sone 1 kan elevene løpe fra den ene siden til den andre. Skolen har balanseløype i sone 3.
6	Minimum 1 element for kast; stor og liten ball sleng/brentball, kule eller spyd	x	Elevene har muligheter til å spille basketball og slåball i sone 1. Ballspill er populært blant elevene, og de andre sonene bør også gi muligheter for ballspill.
7	Minimum 3 elementer for ballspill; <ul style="list-style-type: none"> - 7 bane (50x70m) - Flerbruksbane, universelt utformet (23x44m) + sikkerhet - Sandvolleyballbane (u-skole) 		Skolegården har en ballbinge som er omtrent 12x22 m som er mindre enn 7 bane. Skolen har ikke flerbruksbane eller sandvolleyballbane.
8	Minimum 1 element for vinteraktiviteter; Aking, kulekjøring eller hopp		Skolegården er ikke utformet slik at det gir muligheter til å drive med vinteraktiviteter som aking, skigåing, eller hopping. Elevene bruker snøhauger til å lage huler eller akebakke. Ellers blir små terrengfall i sone 2 brukt til å ake. Fallet på skateområdet blir brukt til å ake ned. Alle sonene kunne blitt utformet med helning slik at det kunne blitt brukt som ake- eller skibakke om vinteren.
9	Minimum 1 element for rulle, sykle, skate	x	I sone 3 finner vi skatepark, samt får elevene låne sykler og kan sykle i sone 1.
10	Minimum 1 element for samling av store grupper; Amfi eller liknende	x	I sone 3 finner vi et stort amfi med sittekanter, og her kan store grupper samles.
11	Minimum 10 elementer for sosial interaksjon/trekke seg tilbake. Eksempelvis lavvo, gapahuk, levegg, grillplass, sittegrupper		I sone 3 var det grillplass og sitteplass under tak, samt et amfi. I sone 1 og 2 var det plassert benker i ulike deler, men de fleste var veldig gamle og slitte. Skolen oppfyller ikke dette kravet, for det var ikke minimum 10 elementer for sosiale interaksjoner eller for å trekke seg tilbake. Skolegården kunne inneholdt levegg og multifunksjonelle benker i sone 1 og 2.
12	Minimum 1 element for rollelek og skapende aktivitet; Lekehytte, båt, butikkhjørne, vannlek, sandkassebord, teater, musikk, naturlekeplass e.l.	x	I friminuttene var det musikk på høyttaleren og det er sandkassebord i sone 1. Dermed er dette minimumskravet oppfylt.

13	Minimum 1 element per årsklasse for kunnskapstilegnelse; eksempel Vannkraft, geologi, livet i vann, skolehage, frukt/bærbusker, fugleliv e.l.	x	Lakkegata skole har skolehage, med blomsterkasse og elevene kan også dyrke tomater. I tillegg er det 2 frukttrær i sone 1.
----	---	---	--

Bilde 13: Redigert tabell som viser resultatet av ekspertvurderingen. (Thoren, mfl. 2019. s. 58).

Samlet viser funnene fra ekspertvurderingen at Lakkegata skole har elementer og uttrykk som gir stedsidentitet. Spesielt utvidelse og renovering av sone 2 og 3 har bidratt til å gi skolen et tryggere uttrykk med flere aktivitetsutvalg og mer plass til å drive med variert bruk. I sone 1 oppfylte ikke skolen kravet til ballspill, som for eksempel 7^h bane med størrelse på 50x70m. I tillegg er ikke skolen tilrettelagt og utformet for at barn kan drive med vinteraktiviteter. Skolegården i sone 1 besto av flat asfaltflate, mens de andre sonene har litt helninger som kan brukes i forbindelse med akebakke. Derfor oppfyller ikke Lakkegata skole kravet om «1 element til vinteraktiviteter». I tillegg oppfylte ikke skolen kravet om 15 huskeplasser. Lakkegata skole har likevel oppfylt en del av punktene fra sjekklisten; som at de har amfiet for å samle større grupper, at de har skolehage, at det finnes klatremuligheter og at de har en skatepark.

5. DISKUSJON

I denne delen blir det foretatt en diskusjon og drøfting av resultatene opp mot teoridelen om hvorfor det er viktig med variert bruk og hvilke faktorer som bidrar til det i en sentrumsskole. Her skal jeg altså diskutere om hvilke områder på Lakkegata skole har variert bruk og ikke, samt hvilke faktorer som kan gjøre at det tilrettelegges for mer variert bruk i utearealet der. Først skal jeg vise til graden av variert bruk på Lakkegata ved funnene som ble gjort, samt se nærmere på de forslagene som kom inn angående hvordan det kan bli mer variert bruk der.

Graden av variert bruk på Lakkegata skole

Funnene fra observasjonene, mini-intervjuene og ekspertvurderingen viser at det ikke er variert bruk om vinteren på Lakkegata skole. Ut ifra observasjoner brukte de eldste elevene ballbingen mest, mens den ble minst brukt av de yngste elevene. Dette viser at elever i ulike aldersgrupper har ulike behov, slik det er forklart med aktivitetstrappa (Fjærtøft, 2018). Da lærere ble intervjuet, fortalte de at ballbingen kunne bli dekket av snø, som senere ble til is - noe som igjen førte til at elevene ikke kunne bruke ballbingen, selv om dette var en populær aktivitet blant elevene. Funnene fra mini-intervjuet og observasjonen viser at nedre del av sone 2 ble minst brukt. Det var få elever som oppholdte seg der fordi det var så glatt og at elevene dermed ikke kunne bruke lekeutstyrene. I tillegg ble det observert at skolen har lite helning og variasjon av terreng. Videre oppfylte ikke skolen krav om «minimum 1 vinteraktiviteter» når ekspertvurderingen ble gjort. Skolens uteareal er ikke utformet med varierende terreng som skal gi naturlige ake- eller skibakker. Lærere nevnte at elevene selv laget snøhauger eller akebakke i sone 1 og 2. I tillegg ble geiteskulpturen på sone 2 brukt til aking eller elevene lekte «kongen på haugen».

Ut ifra ekspertvurderingen hadde Lakkegata skole elementer og uttrykk som ga skolen stedsidentitet. Samtidig oppfylte ikke skolen en del av minimumskravet fra Thoren (2019) som kan være årsaken til at det ikke er variert bruk på skolen. Minimumskravet er 15 huskeseter, mens Lakkegata hadde 9 huskeseter. Det er mange av de yngste elevene som brukte lekeplassen i sone 1, der var det bare 2 husker, mens i sone 2 er det flerbrukshusker for de yngste elevene. Videre oppfylte ikke Lakkegata skole kravet om «minimum 3 elementer for ballspill» slik som 7`bane som skal ha størrelse på 50x70 m, flerbruksbane eller sandvolleyballbane. Ballbingen ble mye brukt og størrelsen på den var 12x22 m, noe som er mindre enn 7`bane. Det er usikkert hva kravet til klatreelementer var på sjekklisten i

rapporten (Thoren 2019), for det står ikke antall minimumselementer som skal være med i skolegården. Lakkegata skole har mange klatreelementer i sone 3, og noe i sone 2. Mens i sone 1 var det 2 epletrær som gir muligheter for klatring, samt lekeklassen. Ut i fra observasjonen kunne jeg se at elevene brukte gjerdet, klatret og satt seg på det.

Hva kan bidra til mer variert bruk i delene som ble minst brukt?

Jeg spurte lærerne om hva kan bidra til mer variert bruk i de delene av skolegården som blir minst brukt. Resultatene for dette spørsmålet ble litt ulikt fordi lærerne underviste ulike klasser, og de kom dermed med ulike forslag. Lærerne mente at ballbingen kunne strøs med salt eller grus for at isen skulle smelte slik at ballbingen ble mer tilgjengelig for bruk. Den ene læreren mente at en varmekabel under ballbingen kunne bidra til at snøen smeltet raskere og at elevene kunne spille fotball hele året rundt - men dette er en kostbar løsning. Videre hadde lærere valgt nedre del av sone 2 som minst brukt. De mente at dette stedet også kunne strøs slik at området ikke var glatt, og slik at lekeelementene kunne brukes av elevene om vintertiden også.

Et annet moment som alle lærere påpekte, var mangel av helning i skolens uteareal. Det er ikke varierende terreng på skolegården som gir en naturlig akebakke om vinteren. Dersom skolen ble utformet med varierende terreng, så mente lærere at dette hadde bidratt til mer variert bruk av vinteraktiviteter. En læreren mente at gressplenen i sone 2 ble minst brukt og for at den skal brukes mer så kunne den blitt utformet med helning og dermed kunne den blitt brukt som akebakke om vinteren. En av lærerne som hadde diskutert disse spørsmålene med sine elever, fortalte at elevene ønsket flere elementer for ballspill i sone 2 og 3, slik som sandvolleyball, fotball og badminton. I tillegg var det ønskelig med flere trampoliner, balansesnurre og husker i sone 3. Flere husker i alle soner hadde også bidratt til mer variert bruk.

Delt friminutt – fordeler og ulemper vedrørende variert bruk

Variert bruk har jeg også satt i sammenheng med det faktum at skolen praktiserer delt friminutt, og dette var noe som ble spurt om under intervjuene. Lakkegata skole startet med delt friminutt på grunn av covid-19 situasjonen og lærerne nevnte at de merket positive sider med delt friminutt. Dette førte til at skoleledelsen og lærere valgte å fortsette med delt friminutt; der det ble satt av 15 minutter for de eldste (5.-7.trinn) og 15 minutter for de yngste (1.-4. trinn). På mini-intervjuet nevnte lærerne at delt friminutt hadde gitt elevene større plass, flere utvalg av aktiviteter, mindre kø-venting og mindre krangel om de populære aktivitetene. Ut i fra observasjoner ble noen elementer brukt av de eldste eller de yngste på annen måte enn formålet. Det ble observert at lekeområdet ble brukt til gjemsel blant de eldste elevene, selv om de yngste bruker det til å huske, klatre, skli ned og så videre. Samtidig kan det nevnes at dette har også negative sider, slik som for eksempel at barn ikke får lekt med de eldste elevene og at dette igjen kan skape et skille mellom de eldste og yngste elevene. I tillegg har noen venner, søsken eller faddere som ikke har friminutt på samme tid. Dette fører til at de ikke får leke med disse.

Graden av variert bruk på Lakkegata skole

Lakkegata skole er en sentrumsskole som har hatt utfordringer med arealstørrelsen. Før utvidelsen av skolegården hadde skolen et uteareal på 7,4 m² per elev, mens etter utvidelsen ble den økt til 12,4 m² per elev. I Thoren (2019) ble det anbefalt med 30 m² per elev i nyere skoler, mens smertegrensen var på 20 m². Mens i tett bebyggelse ble det anbefalt et uteareal på 18 m² per elev. Lakkegata skole er langt unna anbefalingene og det kan tenkes at utvidelsen ikke har løst problematikken med arealstørrelsen. Dette kan være årsaken til at skoleledelsen ved Lakkegata skole har besluttet å fortsette med delt friminutt etter pandemien. Fordi de har sett positive effekter slik som større areal for elevene å utfolde seg på. Et annet viktig faktor som kom frem i bakgrunnsdelen, er aktivitetstrappa. Den sier noe om at skolens utearealer må være bygget på funksjonelle motoriske ferdigheter og at de skal være tilpasset ulike aldersgrupper og individuelle behov (Fjørtoft, 2018). I en barneskole er de yngste elevene 6-9 år og de har behov for aktiviteter som gir dem utfordringer enn det som var i barnehagen. Mens barn i alderen 10-12 er i mer roligere vekstperiode og har behov for aktiviteter som har moderat til høyt aktivitetsnivå. I resultatdelen kom det frem at de eldste elevene brukte ballbingen mest, mens de yngste brukte lekeplassen mest. Dette viser godt at

elever i ulike alderstrinn har ulike behov og en god skolegård må dekke behovet for begge alderstrinnet.

Gjennom teorien «affordance» kan vi si at omgivelsene blir brukt på den måten den blir omfattet (Fjærtoft, 2011). Med «affordance» kan en beskrive de funksjonene et element i uteområdet kan tilby elever. Områder som har mange potensielle funksjoner kan gi mange ulike bruk og aktiviteter (Fjærtoft, 2011). Derfor er det viktig at skolegården blir utformet på en slik måte slik at den gir mange funksjoner. Dette er viktig for at alle elevene klarer å finne de aktivitetene de trives med sånn at de ikke sitter alene og kjeder seg. Som det kom fram i bakgrunnsdelen, så er det større forekomst av mobbing i skolens «skjulte» steder slik som ved toaletter og andre mer bortgjemte steder (Grimnes, 2017). Samtidig kan også mobbing forekomme når barn kjeder seg og ikke finner de aktivitetene de trives med. Derfor er det viktig at skolens uteareal inneholder elementer som gir mange funksjoner, og dette medfører til mer variert bruk. Videre kan dette begrense mobbing, uro og uønsket oppførsel blant elever. En annen viktig faktor som kan bidra til variert bruk, er soneinndeling på skolegården. Thoren (2019) anbefalte også at skolegårder bør ha små nisjer med flere aktiviteter, framfor en stor nisje med et fåtall utvalg av aktiviteter. Små nisjer gir barna muligheter til å trekke seg tilbake til mindre aktivitetsfulle områder. I tillegg ble det anbefalt å ikke ha monofunksjonelle soner som gir muligheter for kun en type aktivitet. For soneinndeling bidrar nemlig til at elevene har flere utvalgte aktiviteter de kan velge mellom i hver sone. Ut ifra funnene hadde Lakkegata kun en stor sone, og denne med asfalt i sone 1. Barna brukte denne sonen til å forflytte seg til andre deler av skolegården, ellers drev de med egenorganiserte aktiviteter. I bakgrunnsdelen ble naturinnslag nevnt som en viktig faktor som kan bidra til variert bruk, i alle årstider, men kanskje ikke mye om vinteren. For naturinnslag kan gi klatremuligheter, muligheter for hopping, frilek, løping, det å sitte og prate og mye mer (Fjærtoft, 2011). En av lærerne nevnte også at Lakkegata skole hadde lite innslag av naturelementer. Læreren mente at naturinnslag som flere trær og busker hadde bidratt til mer variert bruk på skolen.

Hva kan bidra til mer variert bruk?

Oppsummerende var det ikke varierende bruk på Lakkegata skole om vinteren, men dette kan tilrettelegges for det. Dette ved at:

- Skolens uteareal har flere små nisjer, framfor en stor monofunksjonell nisje. Lakkegata skole har et stort asfaltflate i sone 1 som kan bli omgjort til mindre soner med flere aktiviteter.
- Skolegården kan bli utformet med variasjon av terreng, slik at det dannes helninger som kan brukes i forbindelse med vinteraktiviteter.
- Mer innslag av naturelementer slik som flere trær, busker og staudefelt for å gjøre stedet mer grønt.
- Gjøre eksiterende lekeutstyr tilgjengelig om vinteren. Dette kan gjøre ved at snøen brøytes i flere områder av skolegården, slik som på lekeplassen, under elementer i sone 2 og ballbingen. Dette kan hindre at snøen blir til hardpakket is. Kanskje skal det bruke strømiddel i tillegg for å hindre etablering av is.
- Ballbingen er mye brukt, derfor kan skolen gå for et mer kostbart løsning og velge å ha varmekabler under ballbingen.
- Ha flere aktiviteter for barn slik som ballspill, badminton og volleyball i alle soner der det er mulig.
- Flere husker for alle aldersgrupper, trampoline, klatrevegger, levegg og flerfunksjonelle benker.
- Skolen har delt friminutt og dette har gitt positive effekter og har løst en del av problematikken med arealstørrelse. Derfor kan skolen fortsette med delt friminutt.

Metodediskusjon

Det har vært viktig å samle inn representativ data om bruken av skolegården og få et reelt bilde av bruken. Derfor ble det altså blitt brukt tre ulike metoder slik som observasjon, mini-intervju og ekspertvurdering av skolegården. På grunnlag av fire observasjoner kunne det gi lite grunnlag for å avgjøre om det er variert bruk på Lakkegata skole, siden resultatene av observasjonene kunne vært noe tilfeldig akkurat de dagen de ble gjennomført. Derfor gjorde jeg flere undersøkelser og intervjuet lærere om bruken av skolegården fordi de ser vinterbruken over flere måneder og kan gi mer gyldig data.

Det må også nevnes at Lakkegata skole var på gult nivå med tanke på koronapandemien, og at det fortsatt var restriksjoner - derfor var det utfordrende å utføre flere observasjoner og intervjuer på starten av året. På grunn av dette, ble disse utført i mars og april måned, da skolen var på grønt nivå. Videre har det vært vanskelig og tidskrevende å ha tre ulike metoder. En ulempe har vært mer tidsbruk på mini-intervju og mindre tid på ekspertvurderingen som ble gjort helt sist. Likevel gir ekspertvurdering et godt grunnlag for å si noe om Lakkegata skole oppfyller minimumskravet om innhold, samt en vurdering av tilstanden på elementene. Som det er spesifisert tidligere, så var det delt friminutt når den første observasjonen ble gjennomført og dette ble jeg klar over når observasjonen skulle gjøres den dagen. Dette medførte til mindre forberedelse siden det skulle gjøre to observasjoner i stedet for en. Friminuttene varte 15 minutter for de eldste og 15 de yngste, i stedet for 30 minutter om det ikke var delt friminutt. Som vi kan se på *vedlegg 1*, så ligger skolegården litt spredt. Så det tok litt tid å komme seg fra en sone til en annen. Ved den første observasjonen av de eldste elevene fikk jeg dermed ikke tid til å observere sone 3 på grunn av tidsmangel og avstanden. Ved den andre observasjonen brukte jeg tiden mer effektivt og fikk dermed observert alle sonene. I tillegg fikk jeg et litt annet resultat på den første observasjonen gjort i januar enn den andre observasjonen i mars. I mars var det blitt mer vår vær og det var litt varmere ute. Dermed tok elevene i bruk de delene av skolegården som ikke var tilgjengelig for bruk i januar fordi det var glatt i disse områdene. Hvis jeg hadde gjort observasjonen i februar, ville jeg fått et bedre resultat av vinterbruk.

Studiens relevans

Denne studien vil være relevante for landskapsingeniører. Vi landskapsingeniører jobber nemlig både for prosjekterende og entreprenører, og derfor kan vi bidra til at skoler får tilrettelagt for mer variert bruk.

Når det gjelder arealstørrelse og innholdet av skolens utearealer, kan vi bidra til å argumentere for de viktige elementene som må inn i en skolegård - slik som innhold av naturinnslag, samtidig som at vi forsikrer oss at landskapsarkitekten har tenkt på varierende terreng som kan skape naturlige ake- og skibakker for elever. Ved denne studien vil også landskapsingeniører se betydningen av vedlikehold og skjøtsel. Som det ble nevnt i bakgrunnsdelen er estetikk viktig for at elever får lyst til å oppholde seg i et uterom. Ved at vedlikehold av skolegård skjer av riktig fagfolk med god kompetanse er viktig.

Fra dette prosjektet kan vi også lære hvor viktig det er å tenke over plassering av trærne. Disse trærne er plassert i midten av lekeplassen slik at den gir muligheter for klatring, men dette kan fører til konflikter med lekestativene. Fra denne oppgaven kan landskapsingeniører innse hvor viktig det er å sette nok uteareal for elever, samt at skolegården inneholder elementer for flere aldersgrupper og bør være tilgjengelig for å bruke gjennom hele året. I tillegg at innslag av naturelementer, varierende terreng og vedlikehold er faktorer som kan bidra til variert bruk på en sentrumsskole, er også vedlikehold viktig for at elever skal få lyst til å bruke og oppholde seg på skolegården. Det er viktig at landskapsingeniør er med å utforme skolegårder med gode kvaliteter og som er tilrettelagt for variert bruk.

6. KONKLUSJON

Jeg ønsket å se på hvorfor det er viktig at skolegården blir tilrettelagt for mer variert bruk. Derfor har jeg gjennom denne oppgaven tatt opp betydningen av variert bruk på skolens utearealer for elevens helse, trivsel, læring, samt fysisk- og psykisk helse. Jeg har blant annet vist til Thoren (2019) som har påpekt hvor viktig arealstørrelsen og innholdet i en skolegård er for barn og unge, der utforming av skolegården skal skje på bakgrunn av aktivitetstrappa - det vil si at skolegården tilpasses ulike aldersgrupper. Ved teorien «affordance» så vi at det er viktig at elementene byr på mange funksjoner, fordi det gir muligheter for variert bruk.

I tillegg har jeg forsøkt å svare på problemstillingen «Hvordan kan det tilrettelegges for mer variert bruk i uteområdet til en sentrumsskole», og for å kunne besvare denne, må vi først se om det er variert bruk på Lakkegata skole. Basert på funnene ser vi at det ikke er variert bruk på Lakkegata skole om vinteren. Årsaken er at Lakkegata skole har flatt terreng, spesielt i sone 1 som inneholder få elementer, har lite variasjon av terreng og få naturinnslag. En løsning for mer variert bruk ved Lakkegata skole kan dermed være å gi skolegården mer varierende terreng med helning. Om vinteren kunne dette dannet en mer naturlig ake- eller skibakke. Skolen bør bli utformet med flere små soner, framfor en stor sone med asfaltflate.

En annen faktor som hindret variert bruk ved skolen, var snøen og isen som var under lekeelementer. Det er ikke mange muligheter for å fjerne isen, og strøing vil ikke hjelpe til å fjerne hardpakket is. Jeg tenker det er viktig å få måket bort snøen så tidlig som mulig, slik at den ikke blir til is. Deretter bør det strøs med salt sånn at snøen forsvinner helt. Kanskje et annet fallunderlag også kunne bidratt til at området ikke ble dekket av is gjennom hele vinteren. Under ballbingen bør det installeres varmekabel sånn at området er åpent for bruk gjennom hele året. I alle sonene bør det være flere lekeutstyr slik som husker for alle aldersgrupper, levegg og større eller flere trampoliner i sone 3, samt kunne klatrevegger i sone 1 bidratt til mer variert bruk.

Dersom Lakkegata skole blir tilrettelagt med disse overnevnte tiltakene, vil dette kunne bidra til mer variert bruk om vinteren. Disse tiltakene gjelder for Lakkegata skole, men det er mange andre sentrumsskoler som har samme problematikken. Dermed kan det tenkes at disse tiltakene for tilrettelegging kan også gjelde andre sentrumsskoler.

7. LITTERATURLISTE

- Asplan Viak (u.å). *Lakkegata aktivitetspark*. Asplanviak. Tilgjengelig fra: <https://www.asplanviak.no/prosjekter/lakkegata-aktivitetspark>. (Hentet 10.04.2022).
- Dvergsnes, K & Skeie, G. (2009). *Utviklingen i kroppsmasseindeks hos fireåringer i Tromsø 1980-2005*. Tidsskriftet, 129: 13-6. Tilgjengelig fra: <https://tidsskriftet.no/2009/01/originalartikkel/utviklingen-i-kroppsmasseindeks-hos-firearinger-i-tromso-1980-2005> (Hentet 26.02.2022).
- Fjærtoft, I. (2011) *Læringslandskap og bruk av kroppen*. *Naturfag.no* Tilgjengelig fra: <https://www.naturfag.no/artikkel/vis.html?tid=1686773> (Hentet 14.04.2022).
- Fjærtoft, I., Kjønneksen, L. & Støa, E. M. (2018). *Barn- og ung og fysisk aktivitet – Operasjonalisering av anbefalingene om fysisk aktivitet og sittestilling for barn og unge i alderen 0-18 år*. Universitetet i Sørøst-Norge. Tilgjengelig fra: https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2578038/2018_12_Fjortoft.pdf (Hentet 14.04.2022)
- Folkehelseinstituttet (2018). *Livskvalitet og psykisk lidelser hos barn og unge*. Folkehelseinstituttet (FHI). Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/psykisk-helse-hos-barn-og-unge/> (Hentet 20.03.2022).
- Google Maps (u.å). Lakkegata skole. Google Maps. Tilgjengelig fra: <https://goo.gl/maps/RMSqsxGvukVuny147> (Hentet 16.05.2022).
- Grimnes, G. (2017). *En mobbefri skolegård – Utforming av skolegårder med et antimobbeperspektiv*. Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning. Tilgjengelig fra: <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2458463> (Hentet 14.04.22)
- Grønmo, S. (2020). *Kvalitativ metode*. Store Norske Leksikon (SNL). Tilgjengelig fra: https://snl.no/kvalitativ_metode (Hentet 20.04.2022).
- Helsedirektoratet (2019). *Fysisk aktivitet for barn i ulike aldre*. Helsenorge. Tilgjengelig fra: <https://www.helsenorge.no/trening-og-fysisk-aktivitet/en-aktiv-familie/#anbefalinger-s%C3%A5-aktive-b%C3%B8r-barn-v%C3%A6re> (Hentet 26.02.2022).
- Helsedirektoratet (2019). *Fysisk aktivitet for barn og unge*. Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/fysisk-aktivitet-for-barn-unge-voksne-eldre-og-gravide/fysisk-aktivitet-for-barn-og-unge#barn-og-unge-bor-vaere-i-fysisk-aktivitet-minimum-60-minutter-hver-dag> (Hentet 25.02.2022).
- Høilund, A. (2019). *Etter fire år med planlegging og bygging har Lakkegata skole fått en av byens fineste skolegårder*. Vårt Oslo. Tilgjengelig fra: <https://vartoslo.no/anders-hoilund->

[espen-patsis-torgersen-gatas-parlament/etter-fire-ar-med-planlegging-og-bygging-har-lakkegata-skole-fatt-en-av-byens-fineste-skolegarder/215470](#) (Hentet 25.03.2022).

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag. (Hentet 16.04.2022).

Karlsen, C. (2016). *Oslos trangeste skolegård skal utvides*. Aftenposten. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/oslo/i/EJmP/oslos-trangeste-skolegaard-skal-utvides> (Hentet 10.04.2022).

Kloster, G. K. (2010). *Mer enn kulisser; et pilotstudium om folks tanker om sammenhengen mellom fysiske omgivelser og tilstand*. Universitetet i Oslo (UiO). Tilgjengelig fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/17978/Merxennxkulisser.pdf?sequence=1> (Hentet 28.02.2022).

Lakkegata skole (2019). *Vår profil*. Lakkegata Osloskolen. Tilgjengelig fra: <https://lakkegata.osloskolen.no/om-skolen/om-oss/var-profil/> (Hentet 15.04.2022).

Landskapsarkitektur (u.å). *Lakkegata aktivitetspark*. Norsk landskapsarkitekters forening. Tilgjengelig fra: <https://landskapsarkitektur.no/prosjekter/lakkegata-aktivitetspark> (Hentet 05.05.2022).

Limstrand, T. (2000): *"Ut er In?" En kartlegging av uteaktiviteter i barnehager, SFO og grunnskoler i Nordland*. Salten Friluftsråd. (Hentet 26.02.2022)

Mejlbo, K. (2019). *Få bort luftegårdene*. Utdanningsnytt. Tilgjengelig fra: <https://www.utdanningsnytt.no/files/2019/11/13/Utdanning122019.pdf> (Hentet 21.04.2022)

Miljøpsykologi (u.å). *Hva er miljøpsykologi*. Miljøpsykologi. Tilgjengelig fra: <https://miljopsykologi.com/> (Hentet 27.02.2022).

Opplysningen 1881 (u.å.). Kartsøk. Opplysningen 1881. Tilgjengelig fra <https://kart.1881.no/?r=100475173S1> (Hentet 16.06.2022).

Ottesen, I. (2018). *Skolens utearealer – helhetlig planlegging for helse, trivsel og læring. En studie av Åsveien skole og ressurscenter*. Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning . Tilgjengelig fra: <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2564925> (Hentet 26.02.2022).

Sandberg, T. (2020). *Må nøye seg med 8 kvadratmeter skolegård*. Dagsavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2020/05/17/ma-noye-seg-med-8-kvadratmeter-> (Hentet 21.04.2022)

Schjelderup, S. (2018) i Linstrand, A. *Det nytter å kjempe, forteller foreldre ved Lakkegata skole. Får tredoblet skolegården*. Vårt Oslo. Tilgjengelig fra: [43](https://vartoslo.no/arnsten-</p></div><div data-bbox=)

[linstad-boltelokka-skole-espen-patsis-torgersen/det-nytter-a-kjempe-forteller-foreldre-ved-lakkegata-skole-far-tredoblet-skolegarden/180753](https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/skolens-utearealer-om-behovet-for-arealnormer-og-virkemidler/Skolens%20utearealer%20E2%80%93%20om%20behovet%20for%20arealnormer%20og%20virkemidler.pdf/attachment/inline/6498590a-bc28-47f1-bc17-74a43792f74b:19ab2bdd74e317c91e9fce36d163c399cbd3f162/Skolens%20utearealer%20E2%80%93%20om%20behovet%20for%20arealnormer%20og%20virkemidler.pdf#page=31&zoom=100,0,0) (Hentet 16.05.2022).

Thoren, K. H. (2003). *Skolens utearealer – om behovet for arealnormer og virkemidler*. Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/skolens-utearealer-om-behovet-for-arealnormer-og-virkemidler/Skolens%20utearealer%20E2%80%93%20om%20behovet%20for%20arealnormer%20og%20virkemidler.pdf/attachment/inline/6498590a-bc28-47f1-bc17-74a43792f74b:19ab2bdd74e317c91e9fce36d163c399cbd3f162/Skolens%20utearealer%20E2%80%93%20om%20behovet%20for%20arealnormer%20og%20virkemidler.pdf#page=31&zoom=100,0,0> (Hentet 20.04.2022).

Thoren, K.H. m.fl. (2019). *Uteområder i barnehager og skoler – hvordan sikre kvalitet i utformingen*”. Norwegian University of Life Sciences: NMBU. Tilgjengelig fra: <https://www.nmbu.no/aktuelt/node/38636> (Hentet 25.02.22).

Thorvaldsen, J. (u.å.) i Asplan Viak. *Prosjekt Lakkegata aktivitetspark*. AsplanViak. Tilgjengelig fra: <https://www.asplanviak.no/prosjekter/lakkegata-aktivitetspark/> (Hentet 16.05.2022).

Ulriksen, K. A. (2021). *Deltakende observasjon – graden av deltakelse*. Nasjonal digital læringsarena (NDLA). Tilgjengelig fra: <https://ndla.no/nb/subject:1:fb6ad516-0108-4059-acc3-3c5f13f49368/topic:1:860e0dc0-7691-4b90-ba3b-8a00c39c9448/topic:1:9c266b88-6fa0-4cc3-a57e-29ceed22331d/resource:1:190172> (Hentet 23.01.2022).

Utdanningsforskning (2015). *Miljøfaktorer som fremmer trivsel*. Utdanningsforskning. Tilgjengelig fra: <https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/miljofaktorer-som-fremmer-trivsel/> (Hentet 25.03.2022).

BILDELISTE

<i>Bilde 1: Gjenskapt tabell med oversikt over ulike aktiviteter (Thoren, mfl. 2019, s. 58)</i>	s.9-10
<i>Bilde 2: Aktivitetstrappa 0-18 år. Progresjon og bevegelseskvalitet i ulike alderstrinn som leder fram til en livslang fysisk aktiv livsstil (Fjærtøft, 2019. s. 23).</i>	s.10
<i>Bilde 3: Oversikt over hvilke positive effekter fysisk aktiviteter gir (Ottesen, 2018).</i>	s.12
<i>Bilde 4: Kartutsnitt som viser beliggenhet av Lakkegata skole (Google Maps, u.å)</i>	s.19
<i>Bilde 5: Satellittfoto av Lakkegata skole (Opplysningen 1881, u.å)</i>	s.20
<i>Bilde 6: Lakkegata skole. Dette bildet har jeg tatt selv</i>	s.20
<i>Bilde 7: Oversiktsbilde av sone 1. Dette bildet har jeg tatt selv</i>	s.26
<i>Bilde 8: Nedre del av "strykejernsparken" (av Schjeldrup i Linstrand, 2018)</i>	s.27
<i>Bilde 9: Dronebilde av sone 3, aktivitetspark (Thorvaldsen ved Asplan Viak, u.å)</i>	s.27
<i>Bilde 10: Resultat av observasjon. Den viser hvilke deler av skolegården som er mest og minst brukt av de eldste elevene (Opplysningen 1881, u.å)</i>	s.28
<i>Bilde 11: Resultat av observasjon. Den viser hvilke deler av skolegården som er mest og minst brukt av de yngste elevene (Opplysningen 1881, u.å)</i>	s.29
<i>Bilde 12: Resultat fra mini-intervju. Oversikt over mest og minste brukte deler av skolegården (Opplysningen 1881. u.å)</i> s.30	
<i>Bilde 13: redigert tabell som viser resultatet av ekspertvurderingen (Thoren, mfl.2019)</i>	s.32-3

8. VEDLEGG

Vedlegg 1: observasjonsskjema

Observasjon av bruk

Dato:

Klokkeslett:

Vær:

Observasjon av:

1. Hvilken del av skolegården bruker elevene mest?
  - a. Hva slags aktiviteter gjør elevene i denne delen av skolegården?
2. Hvilke deler av skolegården bruker elevene minst?
  - a. Hva slags aktiviteter gjør elevene i denne delen av skolegården?
3. Hva kan bidra til mer variert bruk i de delene av skolegården som blir minst brukt?

Blå=mest brukt. Marker med blå sirkel for den delen av skolegården som blir mest brukt.

Rød sirkel=minst brukt. Marker med rød sirkel for den delen av skolegården som blir minst brukt.

Vedlegg 2: spørsmål til mini-intervju

Mini-intervju

Bruk: Skal tenke på bruken gjennom vinterhalvåret.

1. Hvilken del av skolegården bruker elevene mest om vinterhalvåret?
  - a. Hva slags aktiviteter gjør elevene i denne delen av skolegården?

2. Hvilken del av skolegården bruker elevene minst om vinterhalvåret?
  - a. Hva slags aktiviteter gjør elevene i denne delen av skolegården?

3. Hva kan bidra til mer variert bruk i de delene av skolegården som blir minst brukt?

4. Hvordan har delt friminutt bidratt til mer variert bruk? (Hva er fordelene og ulemper med delt friminutt)

Blå=mest brukt. Marker med blå sirkel for den delen av skolegården som blir mest brukt.

Rød sirkel=minst brukt. Marker med rød sirkel for den delen av skolegården som blir minst brukt.

Vedlegg 3: skjema for ekspertvurdering

Ekspertisevurdering – Lakkegata skole

Dato:

Følgende elementer som skal være med i skolegård		Oppfyller minimumskravet	Kommentar
1	Skolegården skal ha uttrykk eller element (-er) som er unikt og gir stedsidentitet		
2	Minimum 15 huskeseter		
3	Minimum, komplekse klatre-elementer; krype, henge, slenge, balansere, skli		
4	Minimum 1 anlegg for hopp; lengde, tresteg eller høyde		
5	Minimum 2 elementer for løping; 60 m og hinder/trim/terrengløype		
6	Minimum 1 element for kast; stor og liten ball sleng/brentball, kule eller spyd		
7	Minimum 3 elementer for ballspill; <ul style="list-style-type: none"> - 7 bane (50x70m) - Flerbruksbane, universelt utformet (23x44m) + sikkerhet - Sandvolleyballbane (u-skole) 		
8	Minimum 1 element for vinteraktiviteter; Aking, kulekjøring eller hopp		
9	Minimum 1 element for rulle, sykle, skate		
10	Minimum 1 element for samling av store grupper; Amfi eller liknende		
11	Minimum 10 elementer for sosial interaksjon/trekke seg tilbake. Eksempel Lavvo, gapahuk, levegg, grillplass, sittegrupper		
12	Minimum 1 element for rollelek og skapende aktivitet; Lekehytte, båt, butikkhjørne, vannlek, sandkassebord, teater, musikk, naturlekeplass e.l.		
13	Minimum 1 element per årsklasse for kunnskapstilegnelse; eksempel Vannkraft, geologi, livet i vann, skolehage, frukt/bærbusker, fugleliv e.l.		

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway